

WOJCIECH KRASUCKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

TWÓRCZOŚĆ KENDRICKA LAMARA W KONTEKŚCIE POSTULATÓW ZWOLENNIKÓW RUCHU BLACKLIVESMATTER

1. Wprowadzenie. 2. 50 lat hip-hopu – jak muzyka z Bronxu zmieniła świat. 3. Głos społeczności czarnoskórej. Ruch BlackLivesMatter. 4. Wyniki analizy materiałów prasowych i wywiadu pogłębianego. 5. Wnioski

Słowa kluczowe: Kendrick Lamar, Muzyczna Nagroda Pulitzera, prasa, Ruch BlackLives Matter

1. WPROWADZENIE

Artykuł koncentruje się na analizie twórczości rapera Kendricka Lamara w kontekście postulatów zwolenników ruchu BlackLivesMatter. W szczególności poddano badaniu materiały z prasy internetowej powstałe po 16 kwietnia 2018 r., kiedy to artysta został wyróżniony za swoją kompozycję Muzyczną Nagrodą Pulitzera. Podjęto próbę udowodnienia, że idee płynące z muzyki Lamara są w dużej mierze powiązane z roszczeniami oraz żądaniami, o jakie walczą sympatycy BLM. Poza tym kluczowym założeniem, zbadano jak przeszłość niewolnicza wpłynęła na społeczeństwo Afroamerykanów oraz muzykę hip-hopową? Zaplanowano odpowiedzieć na pytanie: dlaczego sfera artystyczna jest szczególnie ważna dla osób czarnoskórych mieszkających w Stanach Zjednoczonych? Kolejnym wyznaczonym do zbadania aspektem jest, skąd wynika spójność założeń ruchów antyrasistowskich z twórczością Kendricka Lamara oraz innych artystów reprezentujących społeczność czarną w swojej muzyce?

Wśród stawianych problemów badawczych szczególnie interesujący z perspektywy badacza mediów jest ten dotyczący sposobu, w jaki Internet oraz prasa budowały przez lata obraz Lamara, aby ostatecznie, po otrzymaniu przez niego Muzycznej Nagrody Pulitzera, stał się on głównym przedstawicielem Afroamerykanów w popkulturze.

Doniosłość oraz aktualność tematu artykułu wynikają z wielu powodów. Od 2015 r. i premiery płyty *To Pimp A Butterfly* Kendrick Lamar był uważany za jednego

z najwybitniejszych przedstawicieli muzyki hip-hopowej w historii. Teza ta nie była propagowana jedynie przez jego słuchaczy, osoby czarnoskóre, czy nawet media głównego nurtu – bezpośrednio świadczy o tym nagrodzenie go przez jury z Uniwersytetu Columbia wcześniej wspomnianą Nagrodą Pulitzera. Do tej pory w historii tego plebiscytu wyróżniani byli jedynie przedstawiciele muzyki klasycznej oraz jazzu, co świadczy nie tylko o znaczącej roli Lamara we współczesnej muzyce, ale i o całościowej zmianie postrzegania hip-hopu, który z twórczości „dla nizin społecznych” stał się pełnoprawnym podmiotem do mówienia o otaczającej rzeczywistości, emocjach i problemach ludzi.

Kolejnym powodem jest ciągle trwająca dyskusja na temat rasizmu w Stanach Zjednoczonych i na świecie. Minęły zaledwie cztery lata od zabójstwa w Minneapolis George’a Floyda przez białego policjanta Dereka Chauvina. Protesty, które rozpoczęły się po śmierci mężczyzny, szybko objęły cały kraj. Manifestowano w ponad 2000 miast i miasteczek w ponad 60 krajach, wspierając ruch BlackLivesMatter. Według szacunków zaprezentowanych w sondażach przeprowadzonych latem 2020 r., w demonstracjach uczestniczyło od 15 do 26 mln ludzi, co czyni je największymi protestami w historii Stanów Zjednoczonych.

Kendrick Lamar, jako jeden z najpopularniejszych artystów hip-hopowych na świecie, doczekał się wielu analiz swojej twórczości. Większość z nich, ze względu na obecną strukturę medialną, powstała i publikowana była za pośrednictwem Internetu. Z tego powodu autor koncentruje swoją uwagę na badaniu anglojęzycznych materiałów prasowych pochodzących ze stron internetowych dzienników, takich jak: „The Guardian”, „Newsweek”, „BBC”, „Forbes”, „TIME” oraz wielu innych pomniejszych magazynów i serwisów zajmujących się tematyką hip-hopową. Prasa to natomiast nie wszystko, ponieważ postać Lamara zainspirowała wielu autorów i badaczy do prześledzenia jego kariery oraz biografii, dzięki czemu powstały publikacje, takie jak: *The Butterfly Effect: How Kendrick Lamar Ignited the Soul of Black America* autorstwa Marcusa J. Moore’a, który w szczególności skupił się na biografii artysty, jego dzieciństwie oraz karierze, oraz *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning* stworzone pod wspólną redakcją profesorów Christophera M. Driscolla, Anthonego B. Pinna i Moniki R. Miller, którzy przygotowali zbiór tekstów dotyczący idei prezentowanych w muzyce Lamara oraz jego inspiracji. Powyższe książki w holistyczny sposób podejmują temat twórczości rapera oraz tego, jak wpłynął na całą czarnoskórą społeczność w Stanach Zjednoczonych. Mimo popularności artysty na świecie, niewiele osób z Polski podjęło się do tej pory analizy tego tematu. W pracy wykorzystano metodę krytycznej analizy materiałów prasowych oraz metodę wywiadu pogłębionego.

2. 50 LAT HIP-HOPU – JAK MUZYKA Z BRONXU ZMIENIŁA ŚWIAT

Aby w pełni zrozumieć motywacje i powody powstania ruchu hip-hopowego na początku lat 70. XX w., należy cofnąć się w czasie o cały wiek aż do wojny secesyjnej. Był to konflikt, który toczył się w latach 1861–1865 w Stanach Zjednoczonych

Ameryki Północnej między stanami północnymi, nazywanymi Unią, a Skonfederowanymi Stanami Ameryki, zwanymi Konfederacją. Za bezpośrednią przyczynę wybuchu wojny uważa się wybór Abrahama Lincolna na prezydenta. Po tym wydarzeniu doszło do próby odłączenia się 11 południowych stanów. Nie chodziło natomiast o samą postać Lincolna, ale o zmiany, jakie jego prezydentura mogła przynieść i ostatecznie przyniosła. We wrześniu 1862 r. prezydent Stanów Zjednoczonych wydał akt prawny zwany Proklamacją Emancypacji. Był to akt znoszący niewolnictwo na obszarach Skonfederowanych Stanów Ameryki. Już w 1906 r. admirał French Ensor Chadwick wymienił „poglądy” na niewolnictwo jako główny powód konfliktu¹.

Po wojnie trzema poprawkami do Konstytucji rozciągnięto prawa obywatelskie na Afroamerykanów. Poprawką XIII zniesiono niewolnictwo, poprawka XIV gwarantowała prawa i wolności obywatelskie, a poprawka XV dawała czarnoskórym mężczyznom prawa wyborcze. Niestety, jak zaznacza David J. Garrow, gwarancje praw dla osób czarnoskórych nie były należycie respektowane, a biali południowcy skutecznie zniechęcali społeczność afroamerykańską do uczestnictwa i tworzenia polityki zarówno państwowej, jak i lokalnej. Dowodem na podtrzymywanie nierówności była sprawa Plessy vs Ferguson z 1896 r., podczas której Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych uznał politykę segregacyjną oraz wprowadzenie oddzielnych wagonów kolejowych dla białych oraz czarnych². Decyzja sądu dała również podstawę do ustanowienia serii praw zwanych Prawami Jima Crowa³. Były to regulacje wprowadzane na stopniu hrabstw, a czasami nawet całych stanów, które dalej ograniczały prawa byłych czarnoskórych niewolników. Fraza, a raczej doktryna, którą często posługiwano się w opisywaniu tych decyzji brzmi *separate but equal* – równi, ale oddzielni⁴.

Następne pół wieku upłynęło na pokojowych dążeniach do zmian legislacyjnych oraz zachowań społecznych. Główną rolę w tych działaniach odegrało założone w 1909 r. Krajowe Stowarzyszenie na rzecz Popierania Ludności Kolorowej, którego działalność zaowocowała wydaniem serii wyroków znoszących różne praktyki dyskryminacyjne. Najważniejszy z nich był wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 1954 r. w sprawie Brown vs Board of Education. Przełamał on panujący do tej pory precedens z 1896 r. Wskazano w nim, że segregacja rasowa i doktryna „równi, ale oddzielni” w szkołach publicznych są niezgodne z Konstytucją⁵. Dalsze protesty dotyczyły m.in. segregacji rasowej w środkach transportu, a zapoczątkowało je aresztowanie w 1955 r. Rosy Parks, działaczki na rzecz praw człowieka, z powodu nieustąpienia miejsca w autobusie białemu mężczyźnie⁶. W związku ze wzmożoną aktywnością ruchów rasistowskich w 1957 r. zwołano Konferencję Chrześcijańskich

¹ F.E. Chadwick, *Causes of the civil war, 1859–1861*, New York 1906, 26.

² D. Garrow, *Historia Stanów Zjednoczonych Ameryki. 1945–1990*, t. 5: *Walka o równouprawnienie murzynów*, red. D. Critchlow, Warszawa 1995, 215.

³ National Historical Park Georgia, *Jim Crow Laws* (data publ.: 17.04.2018) https://www.nps.gov/malu/learn/education/jim_crow_laws.htm (dostęp: 11.11.2023).

⁴ A. Volle, *Separate but equal*, w: *Encyklopedia Britannica* (data publ.: 07.03.2023) <https://www.britannica.com/topic/separate-but-equal> (dostęp: 11.11.2023).

⁵ D. Garrow, dz.cyt., 216–219.

⁶ E. Cashmore, *Civil rights movement*, w: *Dictionary of Race and Ethnic Relations*, London–New York 1984, 76.

Przywódców Południa. Stała się ona głównym nośnikiem idei ruchu praw obywatelskich. Jej przywódcą i twarzą protestów został Martin Luther King Junior. Z jego inicjatywy ruch przyjął formę oddolnych, nieopartych na przemocy protestów, akcji oporu i akcji bezpośrednich, takich jak: pokojowe marsze, bojkot środków transportu czy *sit-ins*⁷. Celem ruchu było doprowadzenie do emancypacji Afroamerykanów, demontaż systemu praw Jima Crowa i wprowadzenie rzeczywistej równości.

Zasadniczą zmianę przyniosły dopiero reformy zapoczątkowane przez prezydenta Johna F. Kennedy'ego, a kontynuowane przez Lyndona Johnsona w latach 1963–1964. Obaj prezydenci przyjęli zasadnicze punkty programu ruchu, w szczególności w zakresie zniesienia segregacji w szkolnictwie i miejscach publicznych oraz w realizacji praw wyborczych Afroamerykanów. Zwieńczeniem tych reform była Ustawa o Prawach Obywatelskich z 1964 r., traktowana jako realizacja postulatów ruchu⁸.

Lata 60. i 70. XX w. były czasem przejściowymi krajobrazu kulturowego Stanów Zjednoczonych. Liczne grupy mniejszościowe wyszły na ulice w strategicznych protestach przeciwko rasistowskim i wysoce dyskryminacyjnym praktykom. Zmusiły ich do tego m.in.: brak dostępu do wymiaru sprawiedliwości i opieki zdrowotnej, brak praw wyborczych, problemy z uzyskaniem legalnego zatrudnienia i innych codziennych przywilejów obywatelskich. W czasie protestów dochodziło do zamieszek. W lipcu 1964 r. w nowojorskim Harlemie wybuchły starcia uliczne spowodowane zabójstwem 15-letniego czarnoskórego chłopaka Jamesa Powella przez białego policjanta. Splądrowano lub spalono wówczas około 112 sklepów, doszło do ponad 500 aresztowań⁹.

11 sierpnia 1965 r. Marquette Frye, 21-letni Afroamerykanin, został zatrzymany za jazdę samochodem pod wpływem alkoholu. Mężczyzna miał stawiać opór przy aresztowaniu, doszło więc do fizycznej konfrontacji, w czasie której Frye został uderzony pałąk w twarz. Wnet zebrał się tłum gapiów. Po zajściu krążyły plotki, że policjant kopnął kobietę w ciąży, która była obecna na miejscu zdarzenia. Wywołało to dalsze niepokoje społeczne, które motywowano zarzutami o nadużycie siły przez policję. Protest musiało tłumić blisko 14 tys. członków Gwardii Narodowej Armii Kalifornijskiej. W wyniku zamieszek zginęły 34 osoby, a straty materialne wyceniono na ponad 40 milionów dolarów¹⁰.

Lata 70. cechują się również rozwojem kolejnego niebezpiecznego zjawiska – natężenia działalności gangów. Gangi w metropoliach całego kraju przekształciły się w niezwykle brutalne organizacje, znane z podejmowania działań zagrażających życiu. Kryminalna działalność grup przestępczych oraz ciągła dyskryminacja systemowa sprawiły, że czarnoskóra młodzież zaczęła szukać dla siebie nowych miejsc oraz nowych sposobów na wyrażanie swoich idei. W 1967 r. do nowojorskiego

⁷ Zob. tamże, 192; *sit-ins* to „tatyka demonstracji bez użycia siły, polegająca na zajmowaniu miejsc w audytoriach lub gmachach parlamentu, uniemożliwiająca normalne zajęcia; też: zajmowanie miejsc na znak protestu w lokalach, gdzie stosowana jest segregacja rasowa, zob. *sit-ins*, w: *Słownika języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/sit-in;2575493.html> (dostęp: 13 maja 2024).

⁸ E. Cashmore, dz.cyt., 77.

⁹ J.L. Abu-Lughod, *Race, Space, and Riots in Chicago, New York i Los Angeles*, New York 2007, 171–176.

¹⁰ E.G. Price III, *Hip Hop Culture*, Santa Barbara 2006, 19.

Bronxu przeprowadza się wraz z rodzicami 12-letni Jamajczyk, Clive Campbell. Zafascynowany muzyką nastolatek zaczął odwiedzać lokalne kluby, w których królowały gatunki soul, disco czy funk. Dyskoteki jednak z czasem stały się bardziej niebezpieczne niż zwykle. Swoje miejsce tam znaleźli gangsterzy, których obecność bywała kłopotliwa. W związku z tym, 11 sierpnia 1973 r., Campbell urządził własną imprezę przy 1520 Sedgwick Avenue. Celem imprezy była pomoc jego młodszej siostrze, Cindy, tzn. zebranie pieniędzy na nowe ubrania do szkoły¹¹. W trakcie zabawy Clive, znany już wtedy jako DJ Kool Herc, zamiast puszczać pełne utwory, zaczął eksperymentować i bawić się nimi. Grał jedynie partie instrumentalne, nazywane *breakami*. Podczas tych *breaków* jego przyjaciel Coke La Rock brał mikrofon i wypowiadał rymujące się frazy, zachęcając tym samym publikę do dalszej zabawy¹². DJ Kool Herc widział wielu młodych ludzi, którzy w wyniku „upadku” Bronxu zmienili swoje życie, nie zawsze na lepsze, bo kosztem szczęścia rodzinnego. Wstępowali do gangów, które oferowały wyższy status społeczny, którego nie dało kupić się za pieniądze. Przynależność do gangu gwarantowała poczucie bycia ważnym i potrzebnym, dawała szacunek ze strony innych członków i prestiż wśród lokalnej społeczności. Po inicjacji, nowy członek mógł nosić insygnia gangu, np. tatuaże czy elementy ubioru. Campbell rozumiał, że muzyka może odegrać ogromną rolę w życiu uciskanej młodzieży i pozwolić jej wrócić do normalności, chociaż na chwilę¹³. Jak zauważają Larry Starr i Christopher Waterman w książce *American Popular Music. From Minstrelsy to MP3*, hip-hop stał się „niezwykle ważnym łącznikiem między Afryką i Amerykami. Został głosem opresjonowanej miejskiej podklasy, która omawia zakorzenione w ludzkiej świadomości stereotypy na temat czarnej społeczności”¹⁴. Doktor Maciej Smółka ocenia rap jako muzykę tworzoną przez przedstawicieli biednej grupy czarnej społeczności, którzy poprzez artystyczną ekspresję próbowali porozumieć siebie, wyrazić własne poglądy oraz sprzeciwić się uprzedzeniom i swojej złej pozycji społecznej¹⁵. W latach 80. XX w. hip-hop był gatunkiem muzycznym, który opowiadał o aktualnym stanie społecznym. Opowiadał o biedzie, problemach i ciągłej walce o przetrwanie. Można zaryzykować stwierdzenie, że rap był wszystkim, co posiadała afroamerykańska młodzież. Pozwalał bez strachu dzielić się przeżyciami i emocjami. Stał się kontrkulturą, podobną do rocka w latach 60. i punku pod koniec lat 70. ubiegłego stulecia¹⁶.

¹¹ Y. Baruch, *DJ Kool Herc's Sister Cindy Campbell Talks The Birth Of Hip Hop Christie's Auction*, Forbes (data publ.: 11.08.2022) <https://www.forbes.com/sites/yolandabaruch/2022/08/11/dj-kool-hercs-sister-cindy-campbell-talks-the-birth-of-hip-hop-christies-auction/> (dostęp: 21.11.2023).

¹² M. Natali, *48 lat temu narodził się hip-hop – celebrymy!*, Popkiller.pl (data publ.: 11.08.2021), <https://www.popkiller.pl/2021-08-11%2C48-lat-temu-narodzil-sie-hip-hop-celebrymy> (dostęp: 21.11.2023).

¹³ E.G. Price III, dz.cyt., 8–9.

¹⁴ L. Starr, Ch. Waterman, *American Popular Music. From Minstrelsy to MP3*, New York 2014, 437–438.

¹⁵ M. Smółka, *Czarna Symfonia: historia Redforda Stephensa na płycie undun zespołu The Roots a obraz społeczeństwa Afroamerykanów*, w: *Oblicza Ameryki: szkice o społeczeństwie, kulturze i polityce Stanów Zjednoczonych*, red. P. Napierała, R. Kuś, Kraków 2016, 70.

¹⁶ M.J. Moore, *The Butterfly Effect: How Kendrick Lamar Ignited the Soul of Black America*, London 2020, 45–46.

Każde pokolenie ma swoje ikony, które definiują właściwe postawy, poglądy polityczne oraz zachowania. W czasach walki o równouprawnienie, w czasach dynamicznie zachodzących zmian społecznych, takimi postaciami byli Martin Luther King Jr. oraz Malcolm X. Ten ostatni, Malcolm Little, po przejściu na islam zmienił imię na El-Hajj Malik El-Shabazz, prezentował postawę rewolucyjną i separatystyczną. Na drugim biegunie znajdował się pastor King, który kojarzony był szczególnie z pokojowym dążeniem do zmian, zarówno legislacyjnych, jak i kulturowych. Niezależnie od poglądów obu mężczyzn zwrócić należy uwagę na fakt, że obaj reprezentowali ruchy religijne, które w latach 50. i 60. stanowiły jeden z najważniejszych aspektów życia Afroamerykanów. Czasy jednak się zmieniają, a we współczesnym świecie religia nie tyle utraciła znaczenie, ile przestała odgrywać pierwszoplanową rolę w życiu czarnoskórej społeczności¹⁷. W związku z tym musiały powstać nowe „ikony”, które mogłyby dalej głosić ważne idee, niezależnie od przynależności religijnej odbiorców ich twórczości. Idealnym narzędziem jest muzyka – ogólnodostępna, chwytliwa, a zarazem nasycona ekspresją, uczuciami i dająca możliwość mówienia o problemach czarnoskórej społeczności. Taką „ikoną” został więc Kendrick Lamar Duckworth, raper z Compton.

Kendrick Lamar dorastał w środowisku klasy robotniczej, najpierw w budynku przy East Alondra Boulevard, a następnie w małym niebieskim domu przy West 137th Street. Mieszkał z matką, Paulą Oliver, i ojcem, Kennym Duckworthem. Jego rodzice przeprowadzili się do Compton z Chicago w 1984 r., trzy lata przed jego narodzinami. Ojciec rapera był członkiem gangu zwanego Gangster Disciples. Obawy o życie Kenny’ego zmusiły Paulę do postawienia mężowi ultimatum – koniec albo z działalnością w gangu, albo z małżeństwem. Powiedziała: „Nie mogę z tobą żyć, jeśli nie starasz się być lepszy”¹⁸.

W Compton nie zawsze było niebezpiecznie. Do końca lat 40. XX w. miasto było w większości zamieszkane przez białych, ponieważ czarnoskórych obowiązywał zakaz przeprowadzania się tutaj. W 1948 r. Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych obalił to prawo i już na początku lat 50. czarne rodziny zaczęły kupować domy w Compton. Biali ludzie uciekli z miasta, obawiając się, że wartość ich majątku spadnie z powodu integracji. W 1960 r. populacja czarnoskórych w mieście wzrosła do 40%, a dekadę później w okolicy było 65% czarnoskórych. Wzrost bezrobocia sprawił, że wzrosła także przestępczość. W 1971 r. powstał gang zwany Crips. Został założony przez uczniów szkoły średniej Raymonda Washingtona i Stanleya „Tookie” Williamsa, którzy postanowili zjednoczyć siły w walce z innymi „przeszkadzającymi im” ekipami. Crips bardzo szybko stali się największym gangiem ulicznym w mieście. W 1972 r. jako odpowiedź na ich agresję na Piru Street powstała grupa Bloods. Założyli ją Sylvester Scott i Vincent Owens. Była to największa konkurencja dla „niebieskich”¹⁹, w strukturach tej grupy jednoczyli się członkowie

¹⁷ M. Kargul, *Kategoria Post-Blackness jako próba współczesnej redefinicji czarnej tożsamości*, Wielogłos 2016, nr 4, 129.

¹⁸ J. Eells, dz.cyt.

¹⁹ W celu identyfikacji gangi używały różnych metod, jednak najbardziej znaną w przypadku grup z Compton był podział kolorystyczny. Bloods nosili czerwone ubrania, a Crips – niebieskie.

innych lokalnych załóg, którzy szukali zemsty na Crips. W Compton robiło się coraz bardziej niebezpiecznie, w związku z czym na początku lat 70. także czarne rodziny wywodzące się z klas średniej i wyższej zaczęły przenosić się do pobliskich miast, takich jak Carson, Inglewood i Windsor Hills. W rezultacie Compton stało się epicentrum brutalnej przestępczości i działalności gangów w południowej Kalifornii²⁰.

Do miejsc takich jak Compton nie docierała narracja o ikonach walki o równouprawnienie osób czarnoskórych. Marcus J. Moore, autor biografii Kendricka Lamara, pisze o tym następująco: „Widzimy imiona Malcolma i Martina zapisane na tablicach, ale większość czarnoskórych dzieci dorasta, nie znając ich. Matt (przyjaciół rapera) i Kendrick znali jedynie ludzi ze swojej społeczności; widywali ich codziennie, a kultura gangów była najbardziej widoczną oznaką władzy w okolicy. Rodzice Kendricka robili wszystko, co w ich mocy, aby chronić go przed ulicą i jej wpływem”²¹.

Zanim Kendrick Lamar stał się światowej sławy raperem, był zwyczajnym, nieco introwertycznym dzieckiem, które starało się znaleźć swoje miejsce w mieście, w którym przyszło mu żyć. Był łagodny, jeździł rowerem po okolicy, zjadał się słodyczami Now and Later i grał w koszykówkę. Kendrick był szybki na boisku, z niezłym dryblingiem i niezawodnym rzutem z wyskoku. Marzył, aby zostać zawodowcem, podobnie jak inni młodzi czarnoskórzy chłopcy z ubogich ekonomicznie społeczności. W miejscu takim jak Compton, z dominującą kulturą gangów, istnieje przekonanie, że czarne i latynoskie dzieci są przeznaczone jedynie do życia na ulicy, a mogą się z nich wydostać tylko poprzez tworzenie muzyki lub uprawianie sportu na wysokim poziomie²².

Kiedy Lamar miał zaledwie cztery lata, zauważył dym, który unosił się nad ulicami Los Angeles. Było to spowodowane masowymi zamieszkami, które wybuchły po uniewinnieniu czterech policjantów, którzy w 1992 r.²³ zaatakowali nieuzbrojonego czarnego kierowcę, Rodneya Kinga. Jak Kendrick powiedział w wywiadzie dla „Rolling Stone”, on i jego ojciec jechali Bullis Road w Compton, gdzie widział biegających dookoła ludzi. „Zatrzymaliśmy się, a mój tata wjechał do strefy Auto-Strefy i wyjechał z czterema oponami. Wiem, że ich nie kupił”. Miał świadomość tego, że jego ojciec ukradł ogumienie ze sklepu. „Potem, w miarę upływu czasu, oglądałem wiadomości, słyszę o Rodneyu Kingu i tym wszystkim. Powiedziałem mamie: «Więc policja pobiła czarnego mężczyznę, a teraz wszyscy są wściekli? OK. Teraz to rozumiem»”²⁴.

To było pierwsze zetknięcie się Kendricka z rasizmem, który napędza utwory takie jak *Alright* i *The Blacker the Berry*, a także jego pierwszy krok w kierunku zrozumienia własnej tożsamości i różnic rasowych w Stanach Zjednoczonych. Kendrick Lamar bardzo szybko poznał świat gangsterskich porachunków. W wywiadzie przeprowadzonym przez Davida Greena dla stacji NPR raper wyznał, że pierwsze

²⁰ M.J. Moore, dz.cyt., 30.

²¹ Tamże, 38.

²² Tamże, 29.

²³ A.S. Krbeček, K.G. Bates, *When LA Erupted In Anger: A Look Back At The Rodney King Riots*, National Public Radio (data publ.: 26.04.2017), <https://www.npr.org/2017/04/26/524744989/when-la-erupted-in-anger-a-look-back-at-the-rodney-king-riots> (dostęp: 20.11.2023).

²⁴ J. Eells, *The Trials of Kendrick Lamar*, „Rolling Stone” (data publ.: 22.06.2015) <https://www.rollingstone.com/music/music-news/the-trials-of-kendrick-lamar-330572/> (dostęp: 20.11.2023).

zabójstwo widział w wieku pięciu lat. „To stało się tuż przed moim mieszkaniem. Jakiś facet sprzedawał narkotyki, nagle pojawił się ktoś ze strzelbą i rozwalił mu klatkę piersiową”. Jak mówi Lamar, w tamtym momencie zaczął myśleć, że to nie była jednorazowa sytuacja i będzie musiał przywyknąć do takich widoków²⁵.

Następny raz raper widział morderstwo zaledwie trzy lata później, gdy wracał do domu ze szkoły podstawowej im. Ronalda E. McNaira. Po drodze mijał lokal kalifornijskiej sieci restauracji Tam's Burgers. Zobaczył wtedy zabójstwo mężczyzny, który po prostu odbierał swoje kanapki z *drive-thru*, a na śmierć zasłużył sobie tym, że był w złym miejscu i w złym czasie²⁶. Lamar zrozumiał wtedy, jak niewiele dzieli go od kryminalnego świata, a Compton nie jest bezpiecznym miejscem.

Compton znane jest opinii publicznej z powodu wysokiej przestępczości, ale nie jest to jedyny powód popularności miasta. Miejsce to jest również domem dla wielu raperów, którzy poprzez muzykę opowiadali o problemach, z jakimi borykają się czarnoskórzy. Artyści tacy jak Ice-T oraz grupa NWA, w której skład wchodził m.in. Dr. Dre czy Ice Cube, dokumentowali w swoich nagraniach życie miasta, w którym wychował się Lamar. W 1995 r. Kendrick wraz z ojcem wybrali się do Compton Swap Meet, znanego domu handlowego. Zobaczyli tam dwójkę raperów – Tupaca Shakura oraz Dr. Dre nagrywających teledysk do piosenki *California Love*. Ten moment został na długo w świadomości młodego Kendricka – Tupac i Dre, mimo że byli wtedy gwiazdami światowego formatu, cały czas byli dostępni dla zwykłych ludzi. Uświadomiło to Lamarowi, że to lokalna społeczność jest najważniejsza, a nie nie zastąpi wsparcia najbliższych. Bez względu na to jak popularny się stał, cały czas żył pośród społeczności, w której się wychował i której chciał pomagać²⁷. Dwadzieścia lat później Kendrick wrócił do miejsca, w którym narodziła się jego miłość do hip-hopu, aby – jak niegdyś jego idole – nagrać teledysk do utworu *King Kunta*, trzeciego singla z płyty *To Pimp a Butterfly*²⁸.

Kendrick z twórczym pisanem po raz pierwszy zetknął się w siódmej klasie w Vanguard Learning Center, gdzie poznał Regisa Inge, nauczyciela angielskiego, który wprowadził poezję do programu nauczania. W tamtym czasie w szkole Lamara dochodziło do tarć na tle rasowym. W okręgowym więzieniu wybuchła wojna gangów, a negatywne nastroje dotarły na ulice Compton. Napięcie zdawało się cały czas rosnać – jednego dnia w szkole uczniowie byli dla siebie serdeczni, a następnego przestawali ze sobą rozmawiać. Inge wprowadził poezję jako sposób zatrzymania rosnącej frustracji, bo wierzył, że gdy uczniowie wyleją swoje emocje na papier, przestaną je wyrażać przez przemoc fizyczną. Wielu jego podopiecznych miało w domu poważne problemy. Ich codzienność definiowały: skrajna bieda, aresztowania bliskich, agresja oraz problemy z samooceną²⁹.

²⁵ National Public Radio, *Kendrick Lamar: 'I Can't Change The World Until I Change Myself First'* (data publ. 29.12.2015), <https://www.npr.org/2015/12/29/461129966/kendrick-lamar-i-cant-change-the-world-until-i-change-myself-first> (dostęp: 20.11.2023).

²⁶ M.J. Moore, dz.cyt., 37.

²⁷ Tamże, 34.

²⁸ K. Lamar, *King Kunta*, z płyty *To Pimp a Butterfly*.

²⁹ R.V. Harris, *Regis Inge*, Honored.org, data publ. luty 2021, <https://www.honored.org/honoree/regis-inge/> (dostęp: 20.11.2023).

Poezja nie była jednak czymś naturalnym dla dzieci, które znały głównie ubóstwo i przemoc. Uczniowie nie czuli się komfortowo, wyrażając uczucia, takie jak: miłość, wstyd czy strach. Inge postanowił połączyć poezję z hip-hopem i dał uczniom do zrozumienia, że ich ulubieni raperzy po prostu opowiadali o swoim życiu, umieszczając poezję w muzyce. Uczniowie doznali olśnienia, zaczęli postrzegać innych jako ludzi, a nie tylko rywali. Jak mówi Inge: „Słuchanie wierszy od osoby innej rasy pomogło uczniom uświadomić sobie, że nie różnią się aż tak bardzo”. Zajęcia wywarły znaczny wpływ na Lamara, który w gimnazjum był nieśmiałym, jękającym się chłopcem³⁰.

Kendrick przykładał się do nauki, miał dobre oceny i wkładał dużo pracy w pisanie. W końcu znalazł sposób na wyrażanie swoich uczuć, a Regis Inge odegrał ważną rolę w jego rozwoju intelektualnym. Kendrick musiał ciężko pracować, aby doskonalić swoje rzemiosło. Kiedy przedstawiał swoją pracę w szkole, Inge często odsyłał go ze wskazówkami, aby początkujący poeta mógł jeszcze bardziej się rozwijać. Cały czas poszerzał swój zasób słownictwa i umiejętności pisarskie³¹.

Żadne dziecko w Compton nie miało łatwego dzieciństwa. Lamar, tak jak wielu jego kolegów, mógł skończyć martwy lub w więzieniu³². Jednak dzięki ludziom napotkanym na swojej drodze, takim jak Regis Inge, opiece rodziców oraz ciężkiej pracy udało mu się uniknąć losu, który dotyka mnóstwo czarnoskórych mieszkańców Stanów Zjednoczonych. Okoliczności, w których się wychował, sprawiły, że zaczął mówić głośno o problemach swojej społeczności i zaczął dążyć do tego, aby stać się nową ikoną walki o równouprawnienie, tak jak kiedyś Martin Luther King Jr.

Section.80 jest pierwszym długogrającym albumem w karierze Kendricka Lamara. Właśnie w tym projekcie artysta po raz pierwszy na szeroką skalę porusza problem rasizmu. Nie skupia się na samym sobie, a na całej generacji osób czarnoskórych, jego rówieśnikach, których życie obserwował³³. Tytuł płyty powstał z połączenia dwóch wyrazów – *Section 8 Housing*³⁴ oraz nazwy dekady, w której urodził się Lamar, czyli lat 80. ubiegłego wieku.

Aby zrozumieć główne przesłanie projektu, najlepiej oddać głos samemu raperowi, który podzielił się swoimi przemyśleniami w wywiadzie przeprowadzonym dla „Los Angeles Times” w 2011 r. „«Section. 80» jest tak naprawdę oparta na moim pokoleniu. Chciałem zrobić album, który reprezentowałby wszystko, co stało się od 1980 do 2011 r. Wszystko, od narodzin w tamtych latach do chwili obecnej. Kiedy wychodziłem na ulice, wielu ludzi podchodziło do mnie i mówiło, że przemawiam w imieniu mojego pokolenia. Tych, którzy mnie podziwiają, podziwiają moje przesłanie i moją muzykę. Reszta celebrytów i artystów nie pisze o takich rzeczach. Nie robią nic, co ma związek z życiem przeciętnego 17-latką, który właśnie skończył liceum i próbuje

³⁰ M.J. Moore, dz.cyt., 39.

³¹ Tamże.

³² Profil na Instagramie @kendricklamarzz, *In the summer of 2013, Kendrick lost three of his close friends*. https://www.instagram.com/p/CAa_hwkBW3a/?hl=en (dostęp: 20.11.2023).

³³ R. Bristout, *Reagan-era blues*, w: *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning*, red. C.M. Driscoll, M.R. Miller, A.B. Pinn, 19.

³⁴ Czym jest *Section 8*, w: <https://www.nyc.gov/site/nycha/section-8/about-section-8.page> (dostęp: 21.11.2023).

znaleźć swoją drogę. I tutaj wchodzę do gry. Album po prostu opowiada o nieszczęściach płynących z przechodzenia przez życie jako młoda osoba, kiedy próbujesz zrozumieć świat w bardzo brutalny sposób, często z lepszym bądź gorszym skutkiem”³⁵.

Lamar szczególnie skupia się na ludziach, których życie zostało negatywnie zmienione przez działania 40. prezydenta Stanów Zjednoczonych, Ronalda Reagana. Kendrick jest częścią pokolenia tzw. *crack babies*³⁶, więc jest gotów opowiedzieć historię dysfunkcyjnych, czarnych, zubożałych rodzin, tworzących społeczności lokalne w wielu miastach podobnych do Compton. Problemy te były wynikiem działań administracji ówczesnego prezydenta USA, zezwalającej na handel kokainą w Stanach Zjednoczonych w celu sfinansowania Contras, bojowników ruchu oporu w Nikaragui³⁷. Skutkiem tego w latach 80. była „eksplozja cracku”, która załaziła miejskie getta narkotykami, zatrzymując dalszy rozwój mniejszości zamieszkujących metropolie³⁸.

Section.80 powstał w czasach zupełnie różnych od tych, w których młody Lamar stawiał swoje pierwsze kroki. Stany Zjednoczone od trzech lat były rządzone przez Baracka Obamę – pierwszego czarnoskórego prezydenta Ameryki. Bezrobocie było znacznie niższe niż w latach 80. Polityka socjalna również była w dużo lepszym stanie. Mimo to działania administracji Reagana dalej były odczuwalne.

Raper wszędzie, gdzie spojrzy, widzi symptomy pokoleniowe „dzieci cracku”, które swoje źródła mają w epoce nierówności społecznych. W *A.D.H.D.* wyjaśnia związek między swoim pokoleniem a nadużywaniem leków na receptę. Jego zdaniem jest nim potrzeba wyciszenia uczuć dzięki tym substancjom chemicznym. Przyznaje, że jego rówieśnicy „piją syrop na kaszel, jakby to była woda”³⁹, ale dostrzega też inny aspekt, a mianowicie próbę ucieczki od problemów, która może być spowodowana pochodzeniem z rozbitego domu, wychowywaniem dzieci bez rodziców. Kto jest szczęśliwy w domu, gdy stopa bezrobocia jest wysoka, a rodzice są uzależnieni od narkotyków lub siedzą w więzieniu?⁴⁰

Temat autodestrukcji jest kontynuowany w *Poe Mans Dreams (His Vice)*. Zarówno on, jak i jego rówieśnicy częściej widywali się „w więzieniu niż w szkole podstawowej”, dlatego że nie jeden dzieciak „myślał, że fajnie było spojrzeć sędziemu w twarz, kiedy mnie skazywał”.

³⁵ G.D. Kennedy, *Kendrick Lamar talks indie success, West Coast rap and Dr. Dre*, Los Angeles Time (data publ.: 15.08.2011), <https://www.latimes.com/archives/blogs/pop-hiss/story/2011-08-15/kendrick-lamar-talks-indie-success-west-coast-rap-and-dr-dre> (dostęp: 21.11.2023).

³⁶ Dziecko, które w łonie matki było wystawione na działanie środków odurzających, głównie cracku, za: M. Martin, *Crack babies: Twenty years later*, National Public Radio (data publ.: 03.10.2010) (dostęp: 21.11.2023).

³⁷ The National Security Archive, *The Oliver North File: His Diaries, E-Mail, and Memos on the Kerry Report, Contras and Drugs* (data publ.: 26.02.2004), <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB113/index.htm> (dostęp: 21.11.2023).

³⁸ G. Webb, *America's 'crack' plague has roots in Nicaragua war. Colombia-San Francisco Bay Area drug pipeline helped finance CIA-backed Contras* (data publ.: 18.08.1996), <https://web.archive.org/web/20101228200248/http://www.narconews.com/darkalliance/drugs/start.htm>

³⁹ K. Lamar, *A.D.H.D* z płyty *Section.80*.

⁴⁰ R. Bristout, dz.cyt., 23.

Lamar w większości utworów zawartych na płycie *Section.80* ujawnia ponurą rzeczywistość życia w „amerykańskim świecie”. Mimo to nie jest pozbawiony nadziei. Chociaż raper porusza mroczne realia i polityczne frustracje, które towarzyszą jego pokoleniu – milionom czarnoskórych kobiet i mężczyzn, którzy wciąż zmagają się z ciężarem dziedzictwa praw obywatelskich – gwarantuje również, że można zmienić otaczającą rzeczywistość na lepsze. W *HiiiPower* opowiada, żeby zacząć budować lepszą przyszłość, należy zaakceptować swoją trudną przeszłość i dążyć do rozwoju⁴¹.

Idei stojących za powstaniem drugiego albumu Kendricka Lamara nie trzeba szukać zbyt długo. Mówi o tym wprost tytuł, który można przetłumaczyć jako „Dobre dziecko, wściekle miasto”. Na płycie są teksty w dużej mierze oparte na prawdziwych wydarzeniach, a recenzenci oceniają krążek nawet w kategorii autobiografii⁴². Album jest studium przypadku tego, jak wpływ kultury gangów, przemocy ulicznej i nadużywania narkotyków odmienił nie tylko samego Lamara, ale przede wszystkim ludzi wokół niego. Od początku do końca raper przemawia poprzez bardzo wrażliwą, ciekawską, brutalną i buntowniczą młodzieńczą wersję siebie – K.Dota⁴³. Przedstawienie własnego życiorysu nie sprawia jednak, że historia ta ma być odbierana jako wyjątkowa i jedyna w swoim rodzaju. Ma pomagać słuchaczom lepiej zrozumieć zarówno problemy młodych ludzi z czarnych i kolorowych społeczności, jak i dawać do zrozumienia tym nastolatkom, że nie są samotni w swoich problemach⁴⁴. Lamar używa swoich zdolności narracyjnych do przedstawienia publiczności głównego nurtu trudów życia na ulicach Compton. Przedstawia obraz swoich zmagających się, aby pomóc innym przezwyciężyć presję rówieśniczą, mizoginię, alkoholizm oraz przemoc.

Akcja *Good Kid, M.A.A.D City* rozgrywa się w szkole średniej, gdzie Lamar podążał już za tłumem. Jednym z najważniejszych utworów albumu jest utwór *The Art of Peer Pressure*, w którym Lamar opisuje swoje zachowania, jakie wynikały z presji rówieśniczej. On i jego przyjaciele L-Boog, Yan Yan i YG Lucky włamywali się do domów, wymykali się z rąk policji, upijali się po starciach z miejscowymi gangsterami oraz palili marihuanę. Kendrick przez cały czas powtarza w utworze, że takie zachowania nie są dla niego naturalne, ale „teraz jest z ziomkami”⁴⁵.

Lamar nadal przedstawia swoje młodzieńcze, ignoranckie podejście do życia w *Backseat Freestyle*, gdzie młody MC rapuje na tylnym siedzeniu samochodu

⁴¹ Tamże.

⁴² J. Greene, *good kid, m.A.A.d city*, „Pitchfork” (data publ.: 23.10.2012), <https://pitchfork.com/reviews/albums/17253-good-kid-maad-city/> (dostęp: 21.11.2023).

⁴³ K. Shabazz, *Classic Albums: 'Good kid, m.A.A.m city' by Kendrick Lamar*, „RockTheBells” (data publ.: 26.05.2022), <https://rockthebells.com/articles/classic-albums-good-kid-maad-city-kendrick-lamar/> (dostęp: 21.11.2023).

⁴⁴ B.L. Love, *Good Kids, Mad Cities: Kendrick Lamar and Finding Inner Resistance in Response to FergusonUSA* (data publ.: 03.03 2016), <https://doi.org/10.1177/1532708616634837> (dostęp: 21.11.2023).

⁴⁵ K. Lamar, *The Art of Peer Pressure* z płyty *Good Kid, M.A.A.D City*: „Smoking on the finest dope/ Drank until I can't no more/ Really I'm a sober soul, but I'm with the homies right now /And we ain't asking for no favors Rush a nigga quick then laugh about it late/ Really I'm a peacemaker, but I'm with the homies right now”.

swojego przyjaciela, wyrażając pragnienie pieniędzy, władzy i szacunku. Sam artysta mówi o przesłaniu następująco: „Wiedziałem, kim był Martin Luther King, ale nie wiedziałem, jak duży wpływ wywarł. Wiedzieliśmy, o czym marzył Martin Luther King, ale mając 16 lat marzyliśmy o pieniądzach, władzy, seksie, narkotykach, morderstwach i tym podobnych rzeczach, dlatego utwory przedstawiają moją ówczesną perspektywę”⁴⁶.

Pochodzący z południowej Kalifornii dr Evan Thomas, współzałożyciel resocjalizacyjnego programu FAITHS Throughcare, uważa, że historia Kendricka Lamara jest bardzo ważna w kontekście zrozumienia amerykańskiej kultury ulicznej. Wyjaśnia, jak istotny dla nastolatków, którzy słuchają hip-hopu, może być przekaz płynący z płyty rapera. „Chcemy być jak nasi idole, a to może nas sprowadzić na dobrą lub złą ścieżkę. Wielu nastolatków wstępuje do gangów, ponieważ jest to jedyna rodzina, jaką znają. Niektórzy znają początki Pirus i Crips, ale nie wiedzą, o co właściwie walczą”⁴⁷.

Kendrick Lamar ukazuje, jak trudno jest pozostać „dobrym dzieciakiem”, gdy żyje się w „szalonym mieście”. Jego historia i odejście z kryminalnej drogi dają wszystkim nastolatkom wywodzącym się ze środowisk mniejszościowych przykład, że mimo niesprzyjających okoliczności można każdego dnia starać się być lepszym człowiekiem.

Angielskie słowo *pimp* oznacza dosłownie sutenera, czy też stręczyciela, dlatego też dziwić może, dlaczego Lamar postanowił połączyć je z delikatnym i pięknym owadem – motylem. Żeby zrozumieć przesłanie artysty, sięgnąłem do wywiadu, którego Kendrick udzielił stacji MTV News w 2015 r. Lamar powiedział: „Dla mnie, tytuł reprezentuje wykorzystanie swojej sławy i pozycji w dobrym celu”⁴⁸. Na ostateczny wydźwięk albumu w głównej mierze wpłynęły trzy czynniki: zamieszki w Ferguson po zastrzeleniu czarnoskórego 18-latka, Michaela Browna; podróż Kendricka Lamara do Republiki Południowej Afryki oraz wspólna trasa koncertowa z Kanye Westem w 2014 r.

W pierwszej kolejności skoncentrowano się na pomijanej do tej pory warstwie muzycznej, która w przypadku *To Pimp a Butterfly* pełni zupełnie inną rolę niż w dwóch poprzednich albumach. Podczas tournée po Stanach Zjednoczonych z Kanye Westem w 2014 r., Lamar zaczął otwierać się na inne formy muzyki. Sounwave, producent współpracujący z Kendrickiem, powiedział w wywiadzie dla serwisu „Spin”, że „można by pomyśleć, że to autobus wycieczkowy dla osób powyżej 55. r. życia”⁴⁹. Lamar dorastał, słuchając głównie hip-hopu z Zachodniego Wybrzeża. Aby znaleźć nowe inspiracje, sięgnął do historii „czarnej” muzyki, do kultowych trębaczy jazzowych, takich jak Miles Davis i Donald Byrd, oraz legend funku,

⁴⁶ K. Shabazz, dz.cyt.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ R. Markman, *Kendrick Lamar Reveals 'To Pimp A Butterfly's' Original Title And Its Tupac Connection* (data publ.: 31.03.2015), <https://www.mtv.com/news/7bfr1g/kendrick-lamar-tu-pimp-a-caterpillar-tupac> (dostęp: 25.11.2023).

⁴⁹ P. Bowman, *Sounwave Details the Making of Kendrick Lamar's Landmark 'To Pimp a Butterfly', 'Spin'* (data publ. 24.04.2015, <https://www.spin.com/2015/04/sounwave-interview-kendrick-lamar-to-pimp-a-butterfly/>) (dostęp: 25.11.2023).

takich jak: Sly Stone i George Clinton. Raper na nowo odkrywał wolność w swoim życiu i muzyce, a ci twórcy to uosabiali⁵⁰.

Lamar trafił do RPA zimą 2014 r. Pierwszym powodem odwiedzin tego kraju były koncerty zaplanowane w Durbanie, Kapsztadzie i Johannesburgu. Drugim, bardzo możliwe, że ważniejszym, była potrzeba zyskania nowej perspektywy, oddalenia się od wyczerpującego przemysłu muzycznego oraz „naładowania baterii”. Podróż była dla Kendricka bardzo ważna. Nigdy nie był w Afryce i chciał czerpać jak najwięcej z tamtejszej kultury zarówno dla siebie, jak i swoich przyjaciół w Compton. „[Afryka] to miejsce, o którym my, mieszkańcy miast, nigdy nawet nie marzyliśmy”⁵¹.

Podczas wizyty w RPA Lamar poznał wiele osób, które miały wpływ na niego i jego poglądy. W utworze *Momma* raper przedstawia obraz młodego chłopca, którego spotkał. Dziecko ma cechy, które przypominają mu jego samego z dzieciństwa. To spotkanie popycha Lamara na stronę refleksji na temat wyzwań, które stały przed nim w młodości. Marcus J. Moore, zainspirowany tekstem Lamara, tłumaczy, w jaki sposób amerykański system szkolnictwa kształci fałszywy obraz Afryki. Według autora biografii rapera, dopóki jako Afroamerykanin nie trafisz na kontynent afrykański, nie zrozumiesz jak bardzo zostałeś strauumatyzowany przez system. Poprzez publiczną edukację w Stanach Zjednoczonych uczy się, że są krajem możliwości, a wszystko, co poza nimi, jest gorsze. Pośrednio tłumaczy się, że bycie czarnoskórym oznacza bycie kimś gorszym. Dopiero, gdy odwiedzasz Afrykę, zaczynasz czuć się związany ze swoim dziedzictwem. Następnie pojawia się gniew wynikający z nieznanego swojego prawdziwego pochodzenia i uświadomienia sobie, że system szkół publicznych nie dba o nauczanie pełnego zakresu historii czarnoskórych. Oczywiście, uczy się młodzież o Martinie Lutherze Kingu, Malcolmie X, Marcusie Garvey’u. Nie da się natomiast zrozumieć w pełni piękna Afryki, dopóki nie postawi się stopy na tej ziemi. Według Moore’a czarnoskóry Amerykanin jest szkolony zawsze zakładać to, co najgorsze. Ma wierzyć, że człowiek idący w jego kierunku będzie o coś prosił, że nie ma dobrych intencji. Jest się szkolonym, aby cały czas szukać haczyka i być zaskoczonym, gdy go nie ma⁵².

Ostatnim ważnym elementem, mającym wpływ na ostateczny wydźwięk *TPAB*, były setki demonstracji w całym kraju, spowodowane zabójstwami wielu młodych czarnoskórych mężczyzn, m.in. Trayvona Martina, Michaela Browna, Erica Garnera, Johna Crawforda czy Tamira Rice’a. Protesty były odpowiedzią na rosnącą falę brutalności. Demonstranci maszerowali w niezliczonych amerykańskich miastach z coraz większą częstotliwością i zapalem, głosząc hasła, takie jak: „Nie ma sprawiedliwości, nie ma pokoju”, „Ręce do góry, nie strzelaj” czy „Nie mogę oddychać”⁵³. Lamar podjął jednak temat z zupełnie innej strony, co wywołało mnóstwo

⁵⁰ M.J. Moore, dz.cyt., 149.

⁵¹ D. Chappelle, *Kendrick Lamar by Dave Chappell*, „Interview” (data publ.: 12.06.2017), <https://www.interviewmagazine.com/music/kendrick-lamar-cover> (dostęp: na 25.11.2023).

⁵² M.J. Moore, dz.cyt., 175.

⁵³ J.M. Floyd-Thomas, *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning. Emancipation of a real nigga: respectability politics, politicized representations, and racial redemption in the Black Lives Matter era* red. C.M. Driscoll, M.R.O. Miller, A.B. Pinn, 77.

negatywnych komentarzy skierowanych w jego stronę⁵⁴. Powiedział, że oczywiście śmierć Michaela Browna nigdy nie powinna mieć miejsca, natomiast czarnoskóra społeczność nie może wymagać szacunku od innych, jeśli czarni nie mają go sami dla siebie⁵⁵. Właśnie ta autorefleksja rapera i skupienie się nie jedynie na problemach wynikających z zewnątrz, z systemu, a z wewnątrz – spośród społeczności czarnoskórej, sprawia, że jest artystą odbieranym w sposób pozytywny ponad podziałami.

Kendrick Lamar otrzymał wiele nagród za swoją twórczość, w tym 17 nagród Grammy, czyli jednego z najbardziej prestiżowych i znaczących uhonorowań we współczesnej muzyce⁵⁶. Jednak nagroda otrzymana 16 kwietnia 2018 r. miała zupełnie inną rangę niż pozostałe wyróżnienia przyznane mu do tej pory. Nagroda Pulitzera w dziedzinie muzyki jest przyznawana od 1943 r. Przez ponad 70 lat otrzymywali ją jedynie artyści tworzący muzykę klasyczną lub jazzową⁵⁷. Aż do pojawienia się Lamara. Uhonorowanie albumu *DAMN.* było zwieńczeniem dotychczasowej kariery muzyka. Jurorzy docenili techniczne aspekty projektu, zwracając uwagę na lirykę połączoną ze skomplikowanymi schematami rytmicznymi, ale zwrócili również uwagę na umiejętność opowiadania historii przez rapera z Compton. Muzyk przeprowadził słuchaczy przez realia życia młodych, znajdujących się na marginesie społecznym Afroamerykanów⁵⁸. Jak pisze Maciej Drzażdżewski z portalu WPROST.pl, *DAMN.* to historia ukazująca drogę pełną przeszkód, niebezpieczeństw, wyrzeczeń oraz przypadku. „Lamar przystawił Amerykanom do nosa lustro, w którym jak na dłoni widać społeczne nierówności i uprzedzenia”⁵⁹. Według niego, fakt, że Lamar został laureatem Pulitzera jest ważny z kilku powodów. Przede wszystkim była to nie tylko pierwsza w historii nagroda dla rapera, lecz także pierwsze takie wyróżnienie dla albumu spoza gatunków muzyki klasycznej i jazzu. Po drugie, było to przede wszystkim docenienie całej kultury hip-hopu, która po latach została uznana za pełnowartościową i wartą uwagi.

DAMN. nie jest albumem takim jak reszta dyskografii Lamara. Oczywiście, rozważa w nim dalej tematy dotyczące rasizmu i nierówności społecznych (np. utwory

⁵⁴ M. Peters, *Kid Cudi & Lupe Fiasco Argue on Twitter Over Kendrick Lamar's Michael Brown Comments*, Billboard (data publ.: 01.11.2015), <https://www.billboard.com/music/rb-hip-hop/kid-cudi-lupe-fiasco-argue-on-twitter-over-kendrick-lamar-billboard-cover-interview-6436483/> (dostęp: 25.11.2023).

⁵⁵ J. Lynch, *Kendrick Lamar Talks Ferguson: 'What Happened Should've Never Happened'*, Billboard (data publ.: 01.08.2015), Kendrick Lamar on Ferguson, Michael Brown, Past Troubles with Police | Billboard – Billboard (dostęp: 25.11.2023).

⁵⁶ Media Music News, *The Value of a Grammy Award: Beyond the Prestige and Recognition* (data publ.: 20.02.2023), <https://www.linkedin.com/pulse/value-grammy-award-beyond-prestige-recognition-media-music-news/> (dostęp: 25.11.2023).

⁵⁷ Pulitzer.org, *Lista zwycięzców*, <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-category/225> (dostęp: 25.11.2023)

⁵⁸ Redakcja, *DAMN., by Kendrick Lamar*, „Pulitzer” (data publ.: 18.04.2018), <https://www.pulitzer.org/winners/kendrick-lamar> (dostęp: 25.11.2023).

⁵⁹ M. Drzażdżewski, *Jego poprzednią płytę nagrodzono Pulitzerem. Kendrick Lamar zapowiedział nowy album*, „WPROST” (data publ.: 19.04.2022), <https://www.wprost.pl/kultura/10692562/jego-poprzednia-plyte-nagrodzono-pulitzerem-kendrick-lamar-zapowiedzial-nowy-album.html> (dostęp: 25.11.2023)

DNA, *XXX*, *FEAR* czy *DUCKWORTH*⁶⁰). Tym razem nie jest to jednak główna oś opowieści. Zamiast tego Lamar skupia się na moralności, wierze i konsekwencjach nieposłuszeństwa Bogu. Gdy słucha się płyty w kolejności chronologicznej, odkrywa się historię „słabego” Kendricka. Człowieka, który, przechodząc poprzez kolejne życiowe doświadczenia, staje się bardziej pokorny, gdy Bóg wystawia go na próbę wiary. Wraz z rozwojem albumu utwory stają się bardziej kontemplacyjne, spokojne, a produkcja – łagodniejsza. W *YAH* raper próbuje oprzeć się pokusom, takim jak: popęd seksualny czy wrogość wobec krytyków. *FEEL* opowiada historię walki z depresją i problemami, które często przynosi sukces. W *LOYALTY* oraz *LOVE* uczy się znaczenia zaufania i miłości do jednej osoby. W utworach *PRIDE* i *HUMBLE* Lamar próbuje rozprawić się ze swoim egocentryzmem i butą, aby odzyskać pokorę⁶¹.

3. GŁOS SPOŁECZNOŚCI CZARNOSKÓREJ. RUCH BLACKLIVESMATTER

Jak można przeczytać w serwisie internetowym Encyklopedii Britannica, *BlackLivesMatter* (BLM), to międzynarodowy ruch społeczny powstały w Stanach Zjednoczonych w 2013 r., poświęcony walce z rasizmem i przemocą wobec Czarnych, zwłaszcza w postaci brutalności policji. Nazwa BlackLivesMatter sygnalizuje potępienie niesprawiedliwych zabójstw osób czarnoskórych przez policję oraz żądanie, aby społeczeństwo ceniło życie i człowieczeństwo Afroamerykanów tak samo, jak ceni życie i człowieczeństwo białych⁶². Początki tego ruchu nie wskazywały natomiast na to, że może on rozprzestrzenić się w wielu krajach całego świata, docierając m.in. do Polski⁶³.

Za założycielki BlackLivesMatter uznaje się trzy czarnoskóre aktywistki społeczne: Patrisse Khan-Cullors, która zajmowała się walką z przemocą ze strony policji w Los Angeles, Alicie Garze, obrończynię praw pracowniczych w Oakland, oraz Opal Tometi, aktywistkę walczącą o przestrzeganie praw imigrantów w Phoenix. Utworzyły one BLM po tym, jak George Zimmerman, mężczyzna pochodzenia niemieckiego i peruwiańskiego, został uniewinniony od zarzutów śmiertelnego postrzelenia Trayvona Martina, nieuzbrojonego czarnoskórego nastolatka, w Sanford na Florydzie w lutym 2012 r. Zimmerman, wolontariusz straży sąsiedzkiej, widział Martina spacerującego w jego okolicy i zadzwonił na policję, ponieważ uważał, że Martin wygląda podejrzanie. Mimo że funkcjonariusze przekazali mu, aby nic nie

⁶⁰ S. Rao, *5 Times Kendrick Lamar Kicked Racism's A** on 'DAMN.'*, „Colorlines” (data publ.: 14.04.2017), <https://colorlines.com/article/5-times-kendrick-lamar-kicked-racisms-damn/> (dostęp: 25.11.2023).

⁶¹ Kendrick Lamar, album *DAMN.*

⁶² B. Duignan, A. Tikkanen, *Black Lives Matter*, „Encyklopedia Britannica” (data publ.: 13.08.2020), <https://www.britannica.com/topic/Black-Lives-Matter> (dostęp: 13.01.2024).

⁶³ M. Szmelter, *Protest przed ambasadą USA. Krzyczeli „I can't breathe”*, „tvn24.pl” (data publ.: 04.06.2020), <https://tvn24.pl/tvnwarszawa/najnowsze/warszawa-protest-przed-ambasada-usa-st4602449> (dostęp: 13.01.2024).

robił, poszedł za Martinem, wdał się z nim w kłótnię, po czym go zastrzelił. Kiedy na miejsce przybyły służby porządkowe, Zimmerman twierdził, że został zaatakowany przez Martina i strzelał w samoobronie⁶⁴. Z początku #BlackLivesMatter było jedynie internetowym hasztagiem, który miał zwiększyć zasięg postów o tematyce równościowej i antyrasistowskiej.

Następnie, 9 sierpnia 2014 r., nieco ponad rok po uniewinnieniu Zimmermana, 18-letni Michael Brown został zastrzelony przez białego policjanta w Ferguson w stanie Missouri. Funkcjonariusz Darren Wilson wystrzelił 12 pocisków. Brown był nieuzbrojony. Dzień po zastrzeleniu Browna wybuchły protesty. Doszło do zamieszek i grabieży. Samochody zostały zdewastowane, włamano się do obiektów handlowych, a na ulice wyszli policjanci. Alice Garza oglądała całą tę sytuację w telewizji i towarzyszyło jej to samo uczucie, które miała, gdy usłyszała o śmierci Trayvona Martina. Wraz z Cullors i Tometi zorganizowały „przejażdżkę wolności” do Ferguson w ramach kampanii „BlackLivesMatter”. Zgłosiło się ponad 500 osób z 18 różnych miast w całej Ameryce. Kiedy dotarli do Ferguson, Garza była zdumiona, widząc stworzony przez siebie slogan na transparentach protestacyjnych i wykrzykiwany zgodnie przez ludzi, których nigdy wcześniej nie spotkała⁶⁵.

Kiedy ława przysięgłych ogłosiła, że Darren Wilson nie zostanie oskarżony w sprawie śmierci Browna, grupa protestujących skandujących „BlackLivesMatter” zamknęła lokalne centrum handlowe. Później, po kolejnych przypadkach śmierci nieuzbrojonych czarnoskórych mężczyzn, hasło to zaczęło pojawiać się na koszulkach, kubkach i przypinkach. W grudniu Hillary Clinton użyła zwrotu „BlackLivesMatter” w przemówieniu wygłoszonym na gali poświęconej prawom człowieka⁶⁶, a w styczniu 2015 r. Amerykańskie Towarzystwo Dialektyczne ogłosiło „BlackLivesMatter” słowem roku⁶⁷. Od tego czasu BLM działa jako zdecentralizowany i oddolny ruch, który bazuje na działalności lokalnych społeczności i nie jest zarządzany przez jedną konkretną grupę ani osobę⁶⁸.

Mimo że BlackLivesMatter działa już ponad 10 lat, szczytowy zasięg i poparcie ruch ten osiągnął w 2020 r. Ma to ściśle powiązanie z protestami wywołanymi śmiercią George’a Floyda, czarnoskórego, 46-letniego mężczyzny. Floyd zmarł po tym, jak oficer policji Derek Chauvin przytrzymał kolanem jego szyję przez około dziewięć minut, podczas gdy zatrzymany powtarzał, że nie może oddychać. Zdarzenie to zostało nagrane na telefon komórkowy i szybko rozpowszechniło się

⁶⁴ E. Day, *#BlackLivesMatter: the birth of a new civil rights movement*, „The Guardian” (data publ.: 19.06.2015), <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/19/blacklivesmatter-birth-civil-rights-movement> (dostęp: 13.01.2024).

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ „The Guardian”, *Hillary Clinton: torture is wrong and ‘yes, black lives matter’* (data publ.: 17.12.2014), <https://www.theguardian.com/us-news/2014/dec/17/hillary-clinton-torture-is-wrong-and-yes-black-lives-matter> (dostęp: 13.01.2024).

⁶⁷ K. Steinmetz, *#blacklivesmatter Is the American Dialect Society’s 2014 Word of the Year*, „TIME” (data publ.: 10.01.2015), <https://time.com/3662593/2014-word-of-year-blacklivesmatter/> (dostęp: 13.01.2024).

⁶⁸ D.M. Clayton, *Black Lives Matter and the Civil Rights Movement: A Comparative Analysis of Two Social Movements in the United States*, Journal of Black Studies, wyd. 49, nr 5, Londyn 2018, 448.

w mediach społecznościowych, wywołując ogólnokrajowe i globalne protesty przeciwko rasizmowi i brutalności policji⁶⁹. Dlaczego właśnie ta konkretna śmierć wywołała tak dużą reakcję i sprawiła, że protesty ogarnęły nie tylko Stany Zjednoczone, ale również wiele miejsc oddalonych o tysiące kilometrów od Minneapolis i USA⁷⁰? Otóż śmierć Floyda była postrzegana nie tylko jako indywidualna tragedia, ale także jako symptom szerszego problemu systemowego rasizmu i nadużyć policyjnych wobec mniejszości, szczególnie Afroamerykanów. Sprawa ta zwróciła uwagę na długą historię takich incydentów w Stanach Zjednoczonych. Protesty, które nastąpiły po śmierci Floyda, charakteryzowały się ogromną skalą i intensywnością. Demonstracje odbyły się nie tylko w wielu miastach USA, ale również w różnych innych miejscach na świecie, co świadczy o globalnym rezonansie problemu. Protesty te miały na celu nie tylko upamiętnienie Floyda i innych ofiar brutalności policyjnej, ale także wzywanie do znaczących reform w zakresie egzekwowania prawa i sprawiedliwości społecznej. Wiele z tych demonstracji miało charakter pokojowy, choć dochodziło także do aktów przemocy i dewastacji, co wywołało debatę na temat najskuteczniejszych form protestu.

Tematy rozmiarów oraz zasięgu protestów, a co za tym idzie poparcia dla nich w amerykańskim społeczeństwie analizowane były w wielu różnych badaniach i pracach naukowych. W 2020 r. ruch BlackLivesMatter popierało dwóch na trzech mieszkańców Stanów Zjednoczonych⁷¹, a protesty zgromadziły łącznie od 15 do 26 milionów uczestników, przez co – według niektórych znawców tematu – można uważać je za największe w historii tego kraju⁷².

Żeby dokładnie opisać aktualną sytuację ruchu BlackLivesMatter posłużono się badaniem Pew Research Center z czerwca 2023 r. Jego autorzy zagłębiają się w percepcję Amerykanów dotyczące działalności BLM, we wpływ nagrań przedstawiających przemoc policyjną wobec osób czarnoskórych oraz poglądów na temat traktowania ich w społeczeństwie. Oto kompleksowe podsumowanie wyników:

Wsparcie dla ruchu BLM wynosi 51% wśród dorosłych mieszkańców USA i spadło o 5 punktów procentowych względem wyniku sprzed roku. Podczas gdy czarnoskórzy i latynoscy dorośli wykazują stałe poparcie działań organizacji, spadek zaufania wynika głównie z malejącego wsparcia wśród białych dorosłych. Warto zauważyć, że młodsi dorośli i demokraci są bardziej skłonni do poparcia ruchu w porównaniu ze starszymi dorosłymi i republikanami.

⁶⁹ Redakcja, *How George Floyd Died, and What Happened Next*, „The New York Times” (data publ.: 29.07.2022), <https://www.nytimes.com/article/george-floyd.html> (dostęp na 15.01.2024).

⁷⁰ J. Silverstein, *The global impact of George Floyd: How Black Lives Matter protests shaped movements around the world*, „CBS News” (data publ.: 04.06.2021), <https://www.cbsnews.com/news/george-floyd-black-lives-matter-impact/> (dostęp: 15.01.2024).

⁷¹ J.M. Horowitz, K. Hurst, D. Braga, *Support for the Black Lives Matter Movement Has Dropped Considerably From Its Peak in 2020* (data publ.: 14.06.2023), <https://www.pewresearch.org/social-trends/2023/06/14/support-for-the-black-lives-matter-movement-has-dropped-considerably-from-its-peak-in-2020/> (dostęp: 15.01.2024).

⁷² L. Buchanan, Q. Bui, J.K. Patel, *Black Lives Matter May Be the Largest Movement in U.S. History* (data publ.: 3.07.2020), <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html> (dostęp: 15.01.2024).

Opinie dotyczące skuteczności ruchu BLM są zróżnicowane. Można zauważyć, że 32% badanych uznaje sukces ugrupowania w kwestii zwracania uwagi na problem rasizmu wobec czarnoskórych. Problem jednak pojawia się gdzie indziej. Zaledwie 14% ankietowanych uważa, że dzięki działaniom ruchu zwiększyła się odpowiedzialność za działania policji, 8% uznaje, że ogólna sytuacja osób czarnoskórych poprawiła się, a najmniej, bo 7%, uważa, że poprawiły się relacje między osobami o różnych kolorach skóry. Oznacza to, że mimo popularności i wpływu, jaki BLM pierwotnie miał wyrzucić, niewiele z jego celów udało się zrealizować. Co ciekawe, znaczna część Amerykanów (31%) przyznaje, że nie do końca rozumie cele ruchu. Duża część Amerykanów (88%) twierdzi, że osobiście w wiadomościach, mediach społecznościowych lub w inny sposób widziała filmy przedstawiające przemoc policji wobec czarnoskórych. Ogólnie rzecz biorąc, poglądy mieszkańców Stanów Zjednoczonych są mieszane co do tego, czy powszechne udostępnianie tych filmów jest dobrym zjawiskiem. Około 45% twierdzi, że jest to dobre, podczas gdy 29% twierdzi, że jest to złe, a 24% twierdzi, że nie jest to ani dobre, ani złe. Większość czarnoskórych, dorosłych demokratów (65%) twierdzi, że to dobrze, że filmy z policyjną przemocą wobec czarnoskórych dorosłych są szeroko udostępniane. Wśród dorosłych, którzy oglądali filmy przedstawiające przemoc policji wobec osób czarnoskórych, 60% twierdzi, że miało to bardzo lub nieco negatywny wpływ na ich zaufanie do policji, podczas gdy 48% twierdzi, że miało to negatywny wpływ na ich poczucie bezpieczeństwa, a 45% twierdzi to samo o ich zdrowiu psychicznym. Oceny te różnią się również w zależności od rasy, pochodzenia etnicznego i partii politycznej, z którą badani sympatyzują.

Badanie Pew Research Center ujawnia zróżnicowane i złożone perspektywy oceny ruchu BLM oraz zauważa dysproporcję w traktowaniu czarnoskórych Amerykanów przez policję⁷³.

Twórcy strony internetowej <https://mappingpoliceviolence.org/> prowadzą codzienny spis liczby osób zabitych przez policję w Stanach Zjednoczonych. W 2023 r. amerykańscy stróże prawa pozbawili życia 1340 osoby. Brutalność policji to bez wątpienia jeden z największych problemów w USA. Dotyka on statystycznie najczęściej Afroamerykanów – osoby czarnoskóre są niemal 3 razy bardziej narażone na śmierć z rąk funkcjonariuszy niż biali Amerykanie⁷⁴ – na każdy milion mieszkańców Stanów Zjednoczonych przypada 78 ofiar rasy czarnej oraz 27 białej. Dzieje się tak z kilku powodów. Jednym z nich jest *racial hoax*, czyli oszustwo rasowe. Termin ten został wprowadzony do dyskursu publicznego m.in. przez Katheryn Russell-Brown, która opisała ten problem w swojej pracy *The Color of Crime*. „Oszustwo rasowe jest klasycznym przykładem «grania kartą rasową»”. Jest to cyniczna manipulacja naszymi najgłębszymi lękami dotyczącymi rasy i przemocy. Oszustwa rasowe nie są niczym nowym i są głęboko wplecione w nasz socjologiczny i historyczny krajobraz, zarówno w przeszłości, jak i obecnie. Przez wieki czarnoskórzy mężczyźni byli wykorzystywani jako kozły ofiarne za zbrodnie białych zarówno prawdziwe, jak i sfabrykowane. Na przełomie XX i XXI w. nierzadko zdarzało się, że

⁷³ J.M. Horowitz, K. Hurst, D. Braga, dz.cyt.

⁷⁴ Zob. <https://mappingpoliceviolence.org/> (dostęp: 19.01.2024).

czarnoskórzy mężczyźni stawali w obliczu fałszywych oskarżeń o gwałt⁷⁵. To, że czarni mężczyźni padają częściej ofiarami agresji ze strony policji, jest podtrzymaniem starych, rasistowskich aktów, które działały się w Ameryce od wielu lat.

Kolejną rasistowską praktyką jest *Terry stop*, znany jako *stop and frisk*. Jest to termin używany w amerykańskim prawie karnym, odnoszący się do krótkotrwałego zatrzymania i przeszukania osoby przez policję, bez konieczności uzyskania nakazu sądowego. Nazwa ta wywodzi się od przypadku *Terry v. Ohio*, który był rozpatrywany przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w 1968 r. W tej sprawie Sąd Najwyższy orzekł, że policja może zatrzymać i przeszukać osobę w przypadku, gdy ma uzasadnione podejrzenie, że dana osoba popełniła lub jest o krok od popełnienia przestępstwa, a przeszukanie ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonariuszowi lub innym osobom poprzez wykrycie broni albo innych niebezpiecznych przedmiotów. Jednakże *Terry stop* musi być uzasadniony i ograniczony do sytuacji, w których istnieje konkretne podejrzenie popełnienia przestępstwa⁷⁶. W praktyce te działania nie zawsze miały realne podstawy. Szczególnie rażące rozbieżności rasowe ujawnia bilans tej praktyki stosowanej przez służby w Nowym Jorku.

Policyjna strategia dawała funkcjonariuszom dużą dowolność w zatrzymywaniu, przesłuchaniu oraz przeszukiwaniu osób podejrzewanych o przestępstwa lub wykroczenia. Statystyki ukazały natomiast, że w praktyce jest ona wymierzona głównie w mniejszości rasowe – Afroamerykanie i Latynosi stanowili co roku od 80 do 90% zatrzymywanych mieszkańców Nowego Jorku. W odpowiedzi na zarzuty, że *stop and frisk* to rasistowska praktyka, burmistrz Michael Bloomberg przekonywał, że w tych grupach po prostu częściej można spotkać kryminalistów⁷⁷. Analizując dane policyjne, organizacja New York Civil Liberties Union ustaliła, że zatrzymań było wiele, ale tylko niewielki odsetek zakończył się znalezieniem broni, nałożeniem grzywny czy aresztem związanym z przestępstwem⁷⁸. Ofiary tej polityki próbowały podważyć jej legalność poprzez sądowe pozwy zbiorowe. Nicholas Peart, Afroamerykanin zatrzymany kilkakrotnie bezpodstawnie, stał się jednym z głównych inicjatorów takiego pozwu. Sąd federalny na Manhattanie w 2013 r. uznał, że *stop and frisk* to forma pośredniego profilowania rasowego⁷⁹.

Jak zauważają niektórzy, agresja policji jest następstwem postępującej militaryzacji amerykańskich służb. Proces ten opisał Radley Balko w książce *The Rise of*

⁷⁵ K. Russel-Brown, *The Color of Crime*, Nowy Jork, 2008, 98.

⁷⁶ C. Nicholson, *What is Stop and Frisk?* (data publ.: 04.10.2023), <https://www.findlaw.com/criminal/criminal-rights/what-is-stop-and-frisk.html#:~:text=While%20civil%20rights%20activists%20have,comply%20with%20local%20police%20guidelines> (dostęp: 19.01.2024).

⁷⁷ E. Świętochowska, *Władza wojowniczego gliny: Policjanci w USA nie działają jak stróże prawa, ale jak żołnierze*, Dziennik Gazeta Prawna (data publ. 06.06.2020), <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1481563,policja-w-usa-uprawnienia-agresja-zabojstwa-czarnoskorzy.html#:~:text=Wed%C5%82ug%20organizacji%20Mapping%20Police%20Violence,populacji%20USA> (dostęp: 19.01.2024).

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ M. Williams, R. Devereaux, *New York's stop-and-frisk policy is unconstitutional, judge rules*, „The Guardian” (data publ.: 12.08.2013), <https://www.theguardian.com/world/2013/aug/12/new-york-stop-and-frisk-unconstitutional-judge> (dostęp: 19.01.2024).

The Warrior Cop. Zaczynając od działań administracji prezydenta Richarda Nixona, przez decyzje podejmowane przez sztab Ronalda Reagana, a kończąc na straszącym incydencie z katastrofą World Trade Center w 2001 r. za rządów George'a W. Busha, dziennikarz „The Washington Post” opisuje, w jaki sposób z roku na rok zwiększała się liczba służb, ich wyposażenie oraz kompetencje⁸⁰. Szczególne możliwości nadano zespołom SWAT, czyli specjalnie wyszkolonym grupom do zadań specjalnych. Funkcjonariuszy zachęcano do agresywnego podejścia w egzekwowaniu prawa. Naloty narkotykowe, do których najczęściej wysyłane są SWAT teams, słyną z wyjątkowej brutalności. Balko porównywał nawet działania tych grup do metod i taktyk stosowanych przez okupantów w strefach wojennych⁸¹.

Dlaczego Kendrick Lamar i jego muzyka są tak ważnymi elementami dla społeczności czarnoskórej i ruchów antyrasistowskich? Ogromne znaczenie ma tu termin *pieśń protestu*⁸², czyli rodzaj piosenki z nurtu muzyki zaangażowanej, która jest apelem skierowanym przeciwko jakiemuś zjawisku społecznemu lub politycznemu⁸³. Jak pisze George Varga na łamach „The San Diego Union-Tribune”, piosenka protestacyjna może nie zmienić świata w taki sam sposób, w jaki zrobiły to ruchy na rzecz praw obywatelskich lub w jaki zrobił to ruch BlackLivesMatters. Może natomiast zjednoczyć i dostarczyć inspiracji ludziom szukającym lepszego świata, służąc jako istotna ścieżka dźwiękowa dla działań – dużych i małych, osobistych i uniwersalnych – mających na celu promowanie pozytywnych zmian⁸⁴. Trudno jest jednoznacznie ustalić datę powstania pierwszej w historii piosenki protestacyjnej. Historia tego gatunku sięga nawet XVIII w. i feminizmu tzw. pierwszej fali. Część badaczy sugeruje, że jedną z pierwszych i najbardziej znanych pieśni tego typu jest *Oda do radości* Ludwiga van Beethovena, która propaguje ideę powszechnego braterstwa⁸⁵. Największa liczba protest songów powstała jako wyraz sprzeciwu wobec różnorodnych działań wojennych. Większość z nich została nagrana na przełomie lat 60. i 70. ubiegłego wieku, gdy świat był świadkiem wojny w Wietnamie. W tym czasie narodziła się kultura hippisowska, której istotnym elementem była muzyka. Wśród swoistych hymnów tamtych czasów można wymienić *Blowin' in the Wind* Boba Dylana z 1963 r. czy *Imagine* Johna Lennona, które miało swoją premierę osiem lat później⁸⁶. Trzeba również zdać sobie sprawę z tego, że śpiew jako forma komunikacji jest głęboko zakorzeniony w kulturze afroamerykańskiej⁸⁷. Zaczęło się

⁸⁰ R. Balko, *Rise of the Warrior Cop*, Nowy Jork, 2013, 251.

⁸¹ Tamże, 214.

⁸² J. Baluch, P. Gierowski, *Czesko-polski słownik terminów literackich*, Kraków, 2016, 301.

⁸³ L. Sobkowiak, *Zjawisko Polityczne*, w: *Leksykon Politologii*, Wrocław 2004, 507.

⁸⁴ G. Varga, *Protest songs capture the times, from Black Lives Matter to civil rights and anti-war movements*, „The San Diego Union-Tribune” (data publ. 02.08.2020), <https://www.sandiegouniontribune.com/entertainment/music/story/2020-08-02/new-protest-songs-capture-the-times-from-black-lives-matter-to-civil-rights-and-anti-war-movements> (dostęp: 22.01.2024).

⁸⁵ D. Pawłowska, *Protest songi wszech czasów – niosą ważne przesłanie od lat*, „EskaroCK” (data publ. 26.01.2024), <https://www.eskarock.pl/radar/protest-songi-wszech-czasow-niosa-wazne-przeslanie-od-lat-aa-fW8Z-YkBN-7hFV.html> (dostęp: 27.01.2024).

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ K.D. Berry, *Singing in Slavery: Songs of Survival, Songs of Freedom*, „PBS” (data publ.:

od afrykańskich niewolników, którzy zostali porwani i przetransportowani przez Atlantycką podczas Middle Passage. Niewolnicy z różnych krajów, plemion i kultur używali śpiewu jako sposobu komunikacji podczas podróży⁸⁸. Muzyka była dla niewolników sposobem na wyrażenie swoich uczuć, niezależnie od tego, czy był to smutek, radość, inspiracja czy nadzieja. Pieśni były przekazywane z pokolenia na pokolenie przez cały okres niewolnictwa. Pomagały one w przetrwaniu bolesnej codzienności i znoszeniu nieludzkich warunków pracy.

Najbardziej znaną formą muzyki było *call and response*, czyli technika, w której jedna osoba intonuje muzykę i tekst, a druga odpowiada bezpośrednim komentarzem na zaproponowaną frazę. Muzycy opierają się na wzajemnych propozycjach i współpracują ze sobą, aby stworzyć dźwięk, który jest pomysłowy, oraz – przede wszystkim – kolektywny⁸⁹. Do najpopularniejszych należą m.in. *Roll, Jordan, Roll*, która została wykorzystana w filmie *12 Years a Slave* w reżyserii Steve’a McQueena czy *Wade in the Water*⁹⁰, której tekst został po raz pierwszy opublikowany w 1901 r. w *New Jubilee Songs*, a w latach późniejszych stanowiła inspirację dla wielu muzyków. Utwór dotyczył wszystkich, niezależnie od rasy, o czym może świadczyć to, że własną interpretację piosenki nagrał w 1961 r. Bob Dylan⁹¹.

Jedną z najważniejszych postaci dla społeczności czarnoskórej w branży muzycznej jest Beyoncé Knowles-Carter. Jej popularność jest na tyle duża, że zapewnia jej wyjątkowe możliwości wzmocnienia przesłania ruchu i dotarcia z nim do milionów osób na całym świecie⁹². Beyoncé porusza w swojej twórczości tematy, które silnie wpływają na słuchaczy. Jej muzyka i występy służą jako potężne narzędzia do przekazywania wiadomości o sprawiedliwości rasowej i o celebrowaniu „czarnej” kultury. Artystka jest symbolem odnoszącej sukcesy czarnoskórej kobiety. Jej osiągnięcia rzucają wyzwanie stereotypom i służą jako inspiracja dla wielu Afroamerykanów. Beyoncé jest również znana ze swojej działalności charytatywnej. Wykorzystując swoje zasoby finansowe do wspierania oddolnych organizacji i inicjatyw, Beyoncé aktywnie przyczynia się do realizacji celów ruchu, jakimi są promowanie równości rasowej i demontaż systemowego rasizmu⁹³.

25.01.2017), <https://www.pbs.org/mercy-street/blogs/mercy-street-revealed/songs-of-survival-and-songs-of-freedom-during-slavery/index.html#source1> (dostęp: 22.01.2024).

⁸⁸ Redakcja encyklopedii, Middle Passage. *Encyklopedia Britannica* (data. publ.: 29.03.2024), <https://www.britannica.com/topic/Middle-Passage-slave-trade> (dostęp: 05.04.2024).

⁸⁹ S. Meazell, *Call and Response – The Sound of Collaboration*, ISKME.org, <https://www.iskme.org/index.php?q=our-ideas/call-and-response-sound-collaboration#:~:text=In%20music,%20call%20and%20response,sound%20that> (dostęp: 22.01.2024).

⁹⁰ D.Burt, *Most Popular Slave Songs*, „Old Time Music” (data publ.: 23.10.2023), <https://oldtimemusic.com/most-popular-slave-songs/> (dostęp: 22.01.2024).

⁹¹ J. Uitti, *Behind the Meaning of the Classic Gospel Song “Wade In The Water”*, „americansongwriter.com” (data publ. 03.02.2024), <https://americansongwriter.com/behind-the-meaning-of-the-classic-gospel-song-wade-in-the-water/> (dostęp: 04.04.2024).

⁹² N. Marsh, *10 Times Beyoncé Pulled Up For the Black Community, Even Before Black Is King* (data publ. 03.08.2020), https://www.popsugar.co.uk/celebrity/beyonc%C3%A9s-activism-for-black-community-47664626?utm_medium=redirect&utm_campaign=US:NL&utm_source=www.google.com#photo-47664611 (dostęp: 22.01.2024).

⁹³ O. Blair, *Beyoncé Delivers Rousing Black Lives Matter Speech To Graduates*, „Elle” (data

Kolejną niezwykle ważną artystką dla ruchu BLM jest Lauryn Hill, jedna z najbardziej zasłużonych kobiet w świecie hip-hopu, której szczyt działalności muzycznej przypadał na lata 90. ubiegłego stulecia. Mimo że czasy jej największej popularności już dawno minęły, legendarna raperka w 2014 r. stworzyła jedną z najważniejszych piosenek opowiadających o problemach, z którymi borykają się Afroamerykanie, wyrażając swoją frustrację i potrzebę zmian. Utwór opowiada o niepokoju i gniewie, który drzemie w społeczności afroamerykańskiej. Jest on bezpośrednio wyrażony w nazwie piosenki – *Black Rage*⁹⁴.

Wśród Afroamerykanów jest mnóstwo zdolnych artystów, którzy są bardzo ważni dla funkcjonowania całej społeczności osób czarnoskórych, a wymienieni przeze mnie Beyoncé i Lauryn Hill są jednymi z wielu osób, które w znaczny sposób wpłynęły na życia tysięcy ludzi. Dlaczego więc Kendrick Lamar jest uważany za jedną z najbardziej wpływowych osób nie tylko w historii hip-hopu, ale też ogólnie muzyki⁹⁵? Dlaczego akurat o tym raperze z Compton powstało tak wiele prac naukowych, tekstów akademickich, książek oraz artykułów, dzięki którym właściwie mogła powstać również niniejsza praca? Jak Kendrick rozpałił duszę Czarnej Ameryki? Na to zjawisko składa się wiele czynników, ale po analizie dostępnej literatury przedmiotu można wymieć dwa główne elementy, które pomogły stworzyć relację między artystą a całą społecznością afroamerykańską.

Pierwszym z nich jest niewątpliwie pochodzenie Lamara. Ma ono bardzo duże znaczenie dla jego relacji z ludźmi, ponieważ głęboko wpływa na jego muzykę i tematy, które porusza. Dorastanie w Compton, mieście znanym z borykania się z ubóstwem, przemocą gangów i napięciami na tle rasowym, dało mu doświadczenie i pomogło zrozumieć wyzwania stojące przed wieloma członkami czarnej społeczności. Lamar dokonał swoistej autoprezentacji⁹⁶. Drugą cechą, która sprawia, że czarnoskóra społeczność „udzieliła mu mandatu” na mówienie o swoich problemach jest ta, że Kendrick jest świetnym obserwatorem społecznym i politycznym, oraz czynnym uczestnikiem debaty publicznej. co wyraził m.in. w utworach *Ronald Reagan Era (His Evils)* czy *The Blacker The Berry*.

4. WYNIKI ANALIZY MATERIAŁÓW PRASOWYCH I WYWIADU POGŁĘBIONEGO

Główną tezę sformułowaną w tej pracy jest to, że twórczość Kendricka Lamara i jego postawa silnie współgrają z postulatami, którymi kieruje się ruch BlackLivesMatter. Świadczy o tym wiele materiałów prasowych, które pojawiały się na

publ.: 08.06.2020), <https://www.elle.com/uk/life-and-culture/a32798118/beyonce-speech-black-lives-matter/> (dostęp: 22.01.2024).

⁹⁴ K. Grow, *Lauryn Hill Dedicates 'Black Rage' Song to Ferguson*, „Rolling Stone” (data publ.: 21.08.2014), <https://www.rollingstone.com/music/music-news/lauryn-hill-dedicates-black-rage-song-to-ferguson-80793/> (dostęp: 22.01.2024).

⁹⁵ C. Arnold, dz.cyt.

⁹⁶ B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*, wyd. trzecie, Warszawa 2019, 164.

przestrzeni lat, szczególnie po otrzymaniu przez artystę Muzycznej Nagrody Pulitzera w 2018 r. Otrzymanie tej nagrody dowodzi, że Lamar przestał być w oczach społeczeństwa jedynie czarnoskórym raperem, a stał się kimś więcej – głosem Afroamerykanów. Na potrzeby tej publikacji skoncentrowano się na analizie prasy internetowej, w szczególności o podłożu popkulturowym⁹⁷.

O życiu i utworach Lamara powstało wiele publikacji książkowych, takich jak: *Butterfly Effect. How Kendrick Lamar Ignited the Soul of Black America* autorstwa M.J. Moore'a czy *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning* pod redakcją C.M. Driscolla. Nie są to zwykłe publikacje biograficzne, ale książki opisujące wpływ muzyka na społeczeństwo. Jak jednak sytuacja wygląda w przypadku prasy? W portalach internetowych, takich jak: people.com, thehypemagazine.com, nytimes.com, complex.com, npr.org, hummingbirdmag.com, sandiegouniontribune.com, rollingstone.com, cultr.com oraz theguardian.com, można znaleźć artykuły mówiące o tym, że utwór Kendricka Lamara *Allright* był jednym z nieoficjalnych hymnów podczas protestów BlackLivesMatter w 2020 r. Wskazują na to również takie czynniki jak wzrost odtworzeń tej piosenki w Spotify⁹⁸.

Brutalność policji to problem, przeciwko któremu społeczność afroamerykańska szczególnie się przeciwstawia. Kendrick Lamar – jako jedna z czołowych postaci współczesnego hip-hopu – wykorzystuje swoje teksty i poruszające narracje, aby rzucić nowe światło na tę kwestię. Przez swoją muzykę Lamar staje się komentatorem społecznym, który bada życie marginalizowanych społeczności i demaskuje niesprawiedliwości wynikające z pracy niekontrolowanej policji.

W *The Blacker the Berry* Lamar mówi o rasizmie głęboko zakorzenionym w strukturach policyjnych, rozpoczynając od przyznania się do własnego gniewu i niechęci wobec osób, które uciskają jego społeczność. Rapuje: „Jestem Afroamerykaninem, jestem Afrykaninem, jestem czarny jak serce pieprz**** Aryjczyka”, co stanowczo podkreśla rasową dynamikę mocno wyczuwalną w społeczeństwie. Zwraca również uwagę na hipokryzję organów ścigania, mówiąc: „Więc dlaczego płakałem, gdy Trayvon Martin leżał na ulicy, skoro gang-banging zmusił mnie do zabicia czarnucha ciemniejszego ode mnie?”⁹⁹. Teksty te ujawniają podstawowe uprzedzenia i niesprawiedliwe traktowanie czarnoskórych przez policję w Ameryce oraz przedstawiają trwającą walkę z brutalnością policji¹⁰⁰.

Kolejny utwór, *Allright*, przynosi podnoszące na duchu przesłanie o wytrwałości i determinacji w obliczu społecznego ucisku. Refren: „We gon’ be alright” („Będziemy

⁹⁷ Redakcja, *Newspapers Fact Sheet*, „PewResearchCenter” (data publ.: 10.11.2023), <https://www.pewresearch.org/journalism/fact-sheet/newspapers/> (dostęp: 22.04.2024).

⁹⁸ B. Rolli, „Childish Gambino’s ‘This Is America’ And Kendrick Lamar’s ‘Alright’ See Massive Spotify Gains Amid George Floyd Protests”, „Forbes” (data publ.: 03.06.2020), <https://www.forbes.com/sites/bryanrolli/2020/06/03/childish-gambino-kendrick-lamar-spotify-george-floyd-protests/?sh=6926fa354869> (dostęp: 06.04.2024).

⁹⁹ K. Lamar, *The Blacker The Berry* z albumu: „To Pimp a Butterfly”, Carson 2015.

¹⁰⁰ <https://medium.com/@kest.kaf/this-is-why-you-should-pay-attention-to-the-lyrics-of-kendrick-lamars-blacker-the-berry-fc22c5a7e3f9> (dostęp: 22.04.2024). K. Kafeero, *This Is Why You Should Pay Attention To The Lyrics of Kendrick Lamar’s Blacker The Berry*, „Medium.com” (data publ.: 24.04.2023),

w porządku”) wyraża głęboką wiarę w to, że przyszłość przyniesie poprawę, niezależnie od obecnych trudności. Pomimo rasizmu instytucjonalnego i brutalności policji, Kendrick zachowuje optymizm. Sugeruje, że zaufanie Bogu pozwoli na przezwycięzenie przeciwności. Lamar używa utworu jako platformy do wyrażenia swojego sprzeciwu wobec nierówności i brutalności policyjnej wobec ludzi czarnoskórych. Tekst oddaje frustrację i gniew, ale jednocześnie podkreśla, że jedność może prowadzić do lepszej przyszłości¹⁰¹. Najważniejszym fragmentem utworu jest jednak tekst „And we hate po-po/Wanna kill us dead in the street for sure” („Ziomku, i gardzimy psiarnią, Na bank chcą nas kropnąć na ulicy”), który sprawił, że o artyście rozpoczęto ogólnonarodową dyskusję. W FoxNews odbyła się debata, podczas której z ust białego prezentera padły niezwykle kontrowersyjne stwierdzenia, jak na przykład: „hip-hop wyrządził więcej szkód młodym Afroamerykanom niż rasizm w ostatnich latach”¹⁰².

Utwór *XXX* z albumu *DAMN.* z udziałem U2, przeplata refleksje na temat osobistych i społecznych zmagañ Afroamerykanów w społeczeństwie oraz zwraca uwagę na to, jak wychowanie w Stanach Zjednoczonych ukształtowało wielu młodych ludzi. Narracja utworu podąża za postacią Johnny’ego, który odwraca się od edukacji i aspiruje do bycia raperem, ale angażuje się w przemoc. „*Johnny don’t wanna go to school no mo’, no mo’, Johnny said books ain’t cool no mo’ (no mo’), Johnny wanna be a rapper like his big cousin, Johnny caught a body yesterday out hustlin*” („Johnny nie chce iść do szkoły nigdy więcej, nigdy więcej, Johnny powiedział, że książki nie są już fajne (już nie są), Johnny chce być raperem, jak jego duży kuzyn, Johnny zabił kogoś wczoraj dla zarobku). Odzwierciedla to urok pewnych stylów życia, które wydają się oferować ucieczkę od zmagañ społeczno-ekonomicznych, ale często też niosą za sobą tragiczne konsekwencje.

W dalszej części piosenki Lamar otwarcie krytykuje hipokryzję rządu USA, który określa czarnoskórych mężczyzn jako członków gangów lub terrorystów, jednocześnie wysyłając broń do innych krajów, przez co ułatwia dostęp do broni prawdziwym terrorystom. Krytykuje również Fox News, o czym wspomina w całym nagraniu. Sprawdza stację pod kątem emisji niebezpiecznych narracji o czarnoskórych mężczyznach w USA, które mówią widzom, żeby się bali: „*It’s nasty when you set us up, Then roll the dice, then bet us up, You overnight the big rifles, then tell Fox to be scared of us, Gang members or terrorists, et cetera, et cetera america’s reflections of me, that’s what a mirror does*” („To paskudne, gdy nas wystawisz, Potem rzuć kostką, a następnie postaw na nas, Przekazujesz wielkie karabiny, potem mówisz Fox, by bali się nas, Członków gangów, terrorystów, et cetera, et cetera, To moje amerykańskie odbicie, tak właśnie działa lustro”)¹⁰³.

¹⁰¹ A. London, „*Alright*” by Kendrick Lamar, „Songmeaningsandfacts.com” (data publ.: 27.11.2023), <https://www.songmeaningsandfacts.com/alright-by-kendrick-lamar/> (dostęp: 22.04.2024).

¹⁰² D. Lynskey, *From street kid to Pulitzer: why Kendrick Lamar deserves the prize*, „The Guardian” (data publ.: 22.04.2018), <https://www.theguardian.com/music/2018/apr/22/kendrick-lamar-wins-pulitzer-prize-damn-album> (dostęp: 22.04.2024).

¹⁰³ E. Jones, *From Alright to XXX: Revisiting Kendrick Lamar’s Best Political Lines*, „purplesneakers.tv” (data publ. 18.06.2020), <https://purplesneakers.tv/features/featured-kendrick-lamar-verses/KjM2PD8-ISA/18-06-20> (dostęp: 20.05.2024).

Piosenka porusza również tematy polityczne, zawiera bowiem odniesienia do działań administracji Donalda Trumpa i „utruty” Baracka Obamy. Cały utwór jest obrazem podziałów istniejących w Stanach Zjednoczonych oraz tego, jak wpływają one na obywateli. Jednostki są nieustannie testowane przez swoje środowisko i muszą zdecydować: czy walczyć z korupcją i nierównością, czy też im ulec¹⁰⁴.

Ruch BlackLivesMatter poza walką z brutalnością policji, która jest głównym postulatem wybrzmiewającym na wszystkich protestach, ma również wiele innych idei, którymi się kieruje, tj. prawa mniejszości seksualnych oraz zdrowie psychiczne osób czarnoskórych.

W sierpniu 2020 r., tuż po najbardziej intensywnych protestach związanych z zabójstwem George’a Floyda, Lola Jaye, autorka sześciu powieści i psychoterapeutka, napisała artykuł dla serwisu BBC, który zatytułowany został *Why race matters when it comes to mental health*¹⁰⁵. W tekście autorka porusza głęboko uwarunkowane wyzwania związane z rasizmem i traumą rasową, które dotyczą czarnoskóre osoby. Przedstawia wpływ, jaki systemowy rasizm i przejawy dyskryminacji mają na zdrowie psychiczne jednostek o innym kolorze skóry oraz na ich codzienne życie. Jaye podkreśla potrzebę bezpiecznych przestrzeni terapeutycznych, w których osoby czarnoskóre mogą wyrazić swoje doświadczenia i otrzymać wsparcie bez obawy przed niedopasowaniem czy stygmatyzacją¹⁰⁶.

Problemy psychiczne są gigantycznym wyzwaniem, z jakim borykają się osoby wszystkich ras, także osoby czarnoskóre. Zauważyć to można poprzez obserwacje działań podejmowanych przez członków ruchu BlackLivesMatter, jak i analizując twórczość Kendricka Lamara, który w wielu swoich tekstach odwoływał się do swoich doświadczeń związanych z tym obszarem. Na stronie internetowej Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego przeczytać można raporty na temat działań podejmowany przez założycielkę BLM, Patrisse Cullors, w celu pomocy osobom chorym. W 2012 r. Cullors założyła Dignity and Power Now – organizację pozarządową z siedzibą w Los Angeles, która działa na rzecz zakwestionowania systemu karnego w hrabstwie Los Angeles. Od momentu założenia organizacja ta rozrosła się i zyskała rozgłos, dzięki któremu może badać wpływ, jaki pozbawienie wolności wywiera na osoby z poważnymi chorobami psychicznymi. Kolejną z jej inicjatyw jest Reform LA Jails, która walczy o zakończenie tolerowania nadużyć policji i wspieranie opieki psychiatrycznej w hrabstwie.

Poprzez swoją muzykę Kendrick Lamar rzucił nowe światło na zdrowie psychiczne, szczególnie w kontekście doświadczeń Afroamerykanów. Jego teksty zapewniają wgląd w osobiste i społeczne zmagania, badając głęboki psychologiczny wpływ systemowej nierówności i wynikającej z niej traumy. Szczerłość Lamara

¹⁰⁴ A. Banks, *Kendrick Lamar’s “XXX”: A Sonic Manifesto Of Modern Turmoil*, „HotNewHipHop.com” (data publ.: 07.11.2023), <https://www.hotnewhiphop.com/732683-kendrick-lamar-xxx-damn/> (dostęp: 22.04.2024).

¹⁰⁵ Tłum. *Dlaczego rasa ma znaczenie dla zdrowia psychicznego*.

¹⁰⁶ L. Jaye, *Why race matters when it comes to mental health*, „BBC.com” (data publ.: 12.08.2020), <https://www.bbc.com/future/article/20200804-black-lives-matter-protests-race-mental-health-therapy> (dostęp: 22.04.2024).

w jego muzyce i wywiadach oferuje nieoceniony wgląd w złożoność problemów związanych ze zdrowiem psychicznym w zmarginalizowanych społecznościach. Artysta w swoich utworach bardzo często porusza takie tematy jak: poczucie winy ocalałego¹⁰⁷, depresja, a nawet myśli samobójcze¹⁰⁸.

Ostatni album Lamara, *Mr. Morale & The Big Steppers*, opowiada szczególnie o problemach natury psychicznej. Struktura tematyczna koncentruje się wokół sesji terapeutycznych, podczas których artysta odkrywa kluczowe momenty w swoim życiu, analizuje chwile, które wpłynęły na to, kim jest dzisiaj. Album podkreśla trud zmagania o zdrowie psychiczne, które Kendrick znosi jako artysta na współczesnej scenie muzycznej. Opowiada też o poczuciu odpowiedzialności do bycia ratunkiem dla swojej społeczności i rodziny. Jest stawiany za wzór wnoszenia się ponad traumę w czarnej społeczności i staje się wzorem, do którego odnoszą się inni. W utworze otwierającym krążek, *United in Grief*, pokazuje wstyd i obrzydzenie, jakie zaczyna odczuwać w związku z życiem, które przynosi jego sukces w odniesieniu do bogactwa materialnego. Następnie w piosence *Rich Spirit* opowiada o dążeniach do bycia bogatym duchowo oraz o tym, jak nie dać się wciągnąć w świat kapitalistycznego materializmu¹⁰⁹.

Ruch BlackLivesMatter wspiera osoby szczególnie dotknięte dyskryminacją, nie tylko rasową, ale również seksualną. Temat ten podniósł w jednym z utworów Lamar, co zaowocowało jedną z najbardziej kontrowersyjnych piosenek w karierze artysty¹¹⁰. Tekst *Auntie Diaries* to głęboka introspekcja na temat tożsamości płciowej w kontekście rodzinnym i środowiskowym. Lamar opowiada o swoich doświadczeniach z transpłciową ciotką, analizując swoje początkowe reakcje, a następnie rosnące zrozumienie i akceptację jej zmian. Piosenka bada trudne relacje rodzinne, osadzone w szerszym kontekście społecznym akceptacji i szacunku dla osób transpłciowych. W utworze odzwierciedlona jest także ewolucja społecznych postaw wobec osób transpłciowych, co czyni go ważnym głosem w dyskusji o równości i prawach człowieka¹¹¹.

Żeby zrozumieć podejście do życia i muzyki społeczności czarnoskórej w Stanach Zjednoczonych, autor artykułu postanowił porównać wyniki prowadzonej samodzielnie analizy prasy z obserwacjami, jakie na ten temat ma doktor nauk

¹⁰⁷ K.A. Darko, *Inside story of how Kendrick Lamar's survivor's guilt imploded on 'To pimp a butterfly'*, „myjoyonline.com” (data publ.: 17.02.2022), <https://www.myjoyonline.com/inside-story-of-how-kendrick-lamars-survivors-guilt-imploded-on-to-pimp-a-butterfly/> (dostęp: 22.04.2024).

¹⁰⁸ J. Molina, *13 artists who are keeping it real about their mental health issues*, „Revolt.tv”, data publ. 01.05.2018, <https://www.revolt.tv/article/2018-05-01/95873/13-artists-who-are-keeping-it-real-about-their-mental-health-issues> (dostęp: 22.04.2024).

¹⁰⁹ D. Gibson, *Kendrick Lamar Offers Mysterious Minimalism In 'Rich Spirit'*, „SoulBounce.com” (data publ. 17.11.2022), <https://soulbounce.com/2022/11/kendrick-lamar-rich-spirit/> (dostęp: 24.04.2024).

¹¹⁰ R. Smith, *Kendrick Lamar's Controversial New Song About Trans 'Auntie' Divides Fans*, „Newsweek.com” (data publ.: 13.05.2024), <https://www.newsweek.com/kendrick-lamar-controversial-new-song-about-trans-auntie-divides-fans-1706295> (dostęp: 24.04.2024).

¹¹¹ D.L. Cottingham, *Kendrick Lamar's Auntie Diaries is a clumsy attempt at trans acceptance*, „Vox.com” (data publ.: 18.05.2022), <https://www.vox.com/culture/23101387/kenrick-lamar-auntie-diaries-transphobic-morale-big-steppers> (dostęp: 24.04.2024).

o kulturze i religii z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Maciej Smółka, specjalista z zakresu kulturoznawstwa Ameryki Północnej, który w swojej karierze naukowej badał przedstawienie rzeczywistości amerykańskiej za pośrednictwem muzyki, takich autorów jak Sufjana Stevensa czy gatunku „Minneapolis Sound”¹¹². Dzięki wywiadowi pogłębionemu uzyskano więcej szczegółów na temat badanego zjawiska, co nie byłoby możliwe w przypadku zastosowania bardziej tradycyjnej metody ilościowej, np. ankiety¹¹³. Dodatkowo rozmowa ze specjalistą w badanym przeze mnie zakresie pozwoliła mi na uzyskanie informacji dotyczących sfery niewątpliwie drażliwej oraz kontrowersyjnej, jaką jest działalność ruchu BlackLivesMatter.

Na samym początku postanowiłem potwierdzić słuszność sformułowanej tezy w postaci pytania: „czy i dlaczego muzyka jest tak ważna dla całej społeczności afroamerykańskiej”? Doktor M. Smółka rozpoczął od przeanalizowania roli muzyki w życiu słuchaczy oraz opisu tego, jak wpływa ona na funkcjonowanie konkretnej grupy ludzi. Powiedział: „Muzyka jest bardzo wiarygodnym nośnikiem tożsamości. Poprzez muzykę chcemy coś mówić, chcemy siebie wyrażać, chcemy wyrażać swoją sytuację w społeczeństwie, sytuację naszej grupy, a jednocześnie ta muzyka i te treści, które są przekazywane przez muzykę, też odzwierciedlają to, jak to społeczeństwo funkcjonuje. Czyli mamy tę dwustronną komunikację”¹¹⁴. Treści przekazywane przez artystów są warunkowane przez to, gdzie się wychowali, w jakiej kulturze wzrastali, czym się zajmowali na co dzień. „Biorąc pod uwagę bardzo specyficzną i wyjątkową sytuację Afroamerykanów w Stanach Zjednoczonych, wychodzącą oczywiście z niewolnictwa, przez emancypację w połowie XIX w. itd., trzeba powiedzieć, że to jest grupa, która próbuje cały czas dookreślić swoją tożsamość w tym bardzo specyficznym społeczeństwie amerykańskim. Trzeba zrozumieć, że to jest grupa, która została wydarta z korzeniami ze swoich terenów, które zlokalizowane są w Afryce. To ludzie wrzuceni na ten inny region Ameryki Północnej i oni nie wiedzieli nic o sobie. A jednym z narzędzi, które pozwalają im na odnalezienie się w tej rzeczywistości jest sztuka”. Odnosi się to do założenia, że rap okazał się do tego świetnym narzędziem, ponieważ jego szkielet można adaptować na wiele różnych sposobów. Potwierdza to dodatkowo dopowiedzenie rozmówcy, który stwierdził, że: „Hip hop w bardzo znaczący i w dobry sposób funkcjonuje na poziomie ideowym. Jeśli weźmiemy pod uwagę, jakie są podstawy ideowe hip hopu, który powstaje w tych latach 70., to wtedy zobaczymy, że jest to sposób na radzenie sobie z lokalną rzeczywistością”.

Lokalna rzeczywistość oraz bycie „autentycznym” w swojej twórczości to elementy, które sprawiły, że Kendrick Lamar jest postrzegany jako artysta, który mówi o problemach nie tylko swoich, ale całej społeczności czarnoskórej. Raper w swoich tekstach porusza tematy dotyczące nie tylko jego osoby, ponieważ – jak zaznaczono we wcześniejszych częściach pracy – mówi też o bólach znanych każdemu biednemu, afroamerykańskiemu młodzieńcowi. M. Smółka powiedział: „Jego druga

¹¹² *Minneapolis Sound* to podgatunek funk rocka z elementami nowej fali i synth-popu, który został zapoczątkowany przez muzyków Prince’a i André Cymone’a z Minneapolis w Minnesocie pod koniec lat siedemdziesiątych.

¹¹³ R.D. Wimmer, J.R. Dominick, *Mass media. Metody badań*, Kraków 2008, wyd. I, 189.

¹¹⁴ Wszystkie poniższe cytaty pochodzą z przeprowadzonego wywiadu pogłębionego.

płyta jest koncepcyjnym albumem opartym na lokalności, opowieścią, w której na każdym kroku podkreśla swoje pochodzenie. Odgrywa role we własnych tekstach, korzysta z nagranych wypowiedzi członków jego rodziny”. Dzięki temu muzyka rezonuje z lokalną publiką, powoduje, że jest on postrzegany jako ktoś, kto zna i rozumie sytuację słuchaczy i – w związku z tym – może mówić w ich imieniu. „To jest człowiek stąd, my wiemy co on przeszedł, my go być może nawet znamy, wiemy, że musiał zapracować na swój sukces”. Z muzyką Lamara utożsamia się w tamtym momencie wiele osób, a dzięki ujęciu swojej twórczości w bardzo atrakcyjną i popularną hip-hopową formę artysta zyskuje rozgłos krajowy oraz międzynarodowy.

Po poznaniu szczegółowego rysu kultury hip-hopowej i jej wpływu na społeczność afroamerykańską, kolejnym celem przeprowadzonego wywiadu pogłębionego było zrozumienie, dlaczego przekaz w muzyce Lamara jest w dużej mierze zbieżny z postulatami BLM. Autor publikacji chciał dowiedzieć się, jak te dwie sfery – mimo wszystko różne w niektórych aspektach – mieszały się, jak doszło do tego, że narracja przebiegała równotorowo. Ruch BLM poza głównymi postulatami, takimi jak walka z brutalnością policji, miał przy powstaniu nieco inne założenia niż to, co wynikało z twórczości Lamara. Większą uwagę przywiązywano m.in. do defundowania policji czy przenoszenia tych funduszy na inne cele.

M. Smółka stwierdził, że zarówno BLM, jak i muzyka hip-hopowa są fenomenami kulturowymi, które wyrastają z tej samej grupy. „One będą mieć nieco inne cele, ale w wielu miejscach będą się pokrywać. Co ważniejsze, one nie muszą się pokrywać, żeby współpracować”. Część tych idei i wartości, które propaguje muzyka, będzie wzmacniać przekaz BLM, a działania ruchu będą wzmacniały przekaz muzyki. M. Smółka powiedział: „Nie myślę o tej relacji jako o relacji ścisłej współpracy, tylko o relacji na zasadzie wzmacniania wzajemnego przekazu”. Wynika z tego, że jeśli Kendrick Lamar, będzie mówił o brutalności policji w piosence *All Right*, to ta piosenka może być adaptowana np. poprzez skandowanie jej wersów podczas wieców BLM, ponieważ wpisuje się w całą sytuację i będzie wzmacniać przekaz. „To nie jest tak, że nie można zrozumieć współczesnego hip-hopu, nie analizując BLM, i że nie można zrozumieć BLM, nie analizując hip-hopu, ale można dużo lepiej zrozumieć jedno jak i drugie, jeśli będziemy to analizować wspólnie”. Należy pamiętać, że ruch nie reprezentuje wszystkich Afroamerykanów w Stanach Zjednoczonych. Reprezentuje konkretne pokolenie, ludzi o konkretnych poglądach. To nie jest grupa, która jest niekontrowersyjna. Natomiast jest ona dodatkowo bardzo głośna i podejmuje przełomowe działania pod względem wzmacniania oddolnego ruchu społecznego. Bardzo podobnie wygląda sytuacja w przypadku hip-hopu. Muzyka ta również jest skierowana do konkretnej grupy, czyli ludzi o konkretnych poglądach. „Ta relacja działa na zasadzie nie tyle iść rękę w rękę, ile tego, że jedna strona podpira drugą stronę, a ta druga strona podpira pierwszą. Jeśli tu się będą pojawiały jakieś argumenty, to one nie muszą się pojawiać po drugiej stronie, ponieważ to nie jest to samo”.

Kolejnym aspektem, który wpływa na charakterystykę tej relacji, jest specyfika ruchu BLM oraz hip-hopu jako gatunku muzycznego. „BlackLivesMatter to ruch oddolny, bez zarządu, który pisze, że «macie tu 10 przykazań i wszyscy macie ich

przestrzegać». To jest strasznie zróżnicowany ruch, strasznie skomplikowany, którego nie da się w bardzo prosty sposób zdefiniować, bo on będzie tak rozczłonkowany. Jest to idea, która pokrywa się z hip-hopem, który jest bardzo zregionalizowany i bardzo skoncentrowany na działalności w miastach. Każde z miast ma inne problemy i inaczej są rozłożone proporcje. Będzie odpowiadał przede wszystkim naszym lokalnym potrzebom”.

Finalnie rozmowa w trakcie wywiadu pogłębionego skupiła się na przedstawieniu muzyka przez amerykańską prasę. Kendrick Lamar był zwyczajnym, zbuntowanym, czarnoskórym chłopakiem z Compton, który chce siebie wyrazić. W 2012 r. wydaje album opisujący jego najbliższą rzeczywistość, który odnosi ogromny, międzynarodowy sukces. Następnie w kwietniu 2015 r. wychodzi płyta *To Pimp A Butterfly* i – jak podkreśla dr Smółka – „jest ona z miejsca namaszczona na klasykę hip-hopu, kanonizowana w dniu premiery”. Lamar wtedy stał się artystą, który jest nie tylko już twarzą światowego hip-hopu, ale artystą, którego trzeba znać, jeśli chce się w ogóle poruszać w nomenklaturze muzycznej współczesności. „Jeśli mamy kogoś polecić jakiś utwór rapowy, to polecimy tej osobie Kendricka Lamara, bo to będzie twarz tego fenomenu. To jest bardzo specyficzny proces, który może prowadzić do uznania przez krytyków, ale przez uznanie krytyków ta osoba paradoksalnie zaczyna tracić w oczach tych osób, z którymi dorastała”. W płycie *DAMN*, zostaje to przez niego wykorzystane. Rapuje o byciu pokornym, w *D.N.A* śpiewa o lojalności, próbuje odświeżyć ten sentyment, który był wcześniej, aby pokazać, że jest cały czas tą osobą, która jest lojalna wobec swoich ideałów. „Paradoksalnie, to go winduje, daje mu jeszcze większy status ikony. I po raz kolejny powoduje, że on już tak zaczyna pędzić w tym rozdwojeniu jaźni lokalności i uznania całego świata, że wydaje mi się, że on troszeczkę zaczął próbować szukać swojej tożsamości w tych swoich wypowiedziach. I ten wagonik się troszeczkę wykoleił przy okazji jego ostatniej płyty (z 2022 r.), która – wydaje mi się – że jest oderwana od tej lokalnej rzeczywistości. Nie chcę użyć słowa przeintelektualizowana, ale Lamar w pewnym momencie poszedł w tę stronę intelektualnego hip-hopu, gdzie też – nie ukrywamy – w tym momencie dla przeciętnego Afroamerykanina w Stanach Zjednoczonych, który szuka odpowiedzi na swoje własne bolączki, tego nie znajdzie”.

Rozmówca zwrócił uwagę na bardzo ważny aspekt popularności Lamara – w tym momencie nie jest on już postrzegany jako głos społeczności tak jednoznacznie i bezsprzecznie, jak było to chociażby cztery lata temu. Mimo to jego twórczość była przełomowa nie tylko dla kultury hip-hopowej, ale dla całego muzycznego świata. Lokalne społeczności uważały artystę za swojego wysłannika już dużo wcześniej, ale do świadomości szerokiej publiczności międzynarodowej jego obraz dotarł dopiero po premierze *DAMN* oraz otrzymaniu Muzycznej Nagrody Pulitzera. Doktor Smółka powiedział: „Nie jestem zdziwiony, że Lamar otrzymał nagrodę po «DAMN.» Uważam, że «To Pimp A Butterfly» ma dużo większe znaczenie kulturowe i jest dużo lepszą płytą, biorąc pod uwagę wszystkie odniesienia i to wszystko, o czym wcześniej mówiłem. Wydaje mi się natomiast, że ten okres dwóch lat jest tutaj o tyle istotny, ponieważ poważne media amerykańskie dorosły, żeby móc traktować hip-hop jako pełnowartościowy sposób wyrazu bardzo artystycznego. Wiem,

że to jest dosyć kontrowersyjna teza, że te dwa lata dużo rzeczy zmieniły w tej świadomości amerykańskiej, zwłaszcza, że hip-hop funkcjonuje od połowy lat 70., ale hip-hop od zawsze był uznawany za coś mniej wartościowego. Za coś, co jest bardzo przyziemne, gdzie nie ma wartości artystycznych, tylko po prostu ktoś chce sobie porozmawiać o własnych problemach i tyle”.

Lamar potrafił ze swoją twórczością i przekazem dotrzeć do grupy, która nie znała hip-hopu. Trafił do osób w „białych” mediach amerykańskich, jego nazwisko zaczęło pojawiać się w „Fox News” czy „The Guardian”. To przekroczenie kolejnej granicy sprawia, że Kendrick Lamar jest tak ważny w historii hip-hopu. „Były osoby, które już to robiły wcześniej, ale w momencie, kiedy hip-hop staje się najbardziej konsumowanym gatunkiem muzycznym na świecie i danie tej postaci Pulitzera, to jest powiedzenie przez tę kapitułę, «chapeau bas, doceniamy». Było to bardzo symboliczne, ale to wciąż docenienie kunsztu artystycznego, nie tylko samego Lamara, ale całego gatunku muzycznego”.

Przeprowadzony wywiad pogłębiony z drem Maciejem Smółką wskazuje na głęboką symbiozę między muzyką hip-hopową a kulturą afroamerykańską, gdzie muzyka staje się istotnym narzędziem wyrażania tożsamości i doświadczeń społeczności. Poprzez analizę porównawczą postulatów ruchu BLM z przekazem artystycznym Kendricka Lamara ukazano ich wzajemne wspieranie się oraz wpływ na globalne zrozumienie kulturowych aspektów hip-hopu i walki o równość rasową. Ta relacja odzwierciedla dynamiczną ewolucję społeczną i artystyczną, która kształtuje obraz współczesnych Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.

5. WNIOSKI

Analiza materiałów prasowych pozwala zidentyfikować kluczowe tematy poruszane przez Lamara, które są zbieżne z postulatami BlackLivesMatter. Jednym z nich jest brutalność policji, która jest głównym punktem protestów organizowanych przez ruch. Lamar w swoich tekstach demaskuje niesprawiedliwość systemową, podkreślając rasizm w strukturach policyjnych i konsekwencje, jakie niesie to dla społeczności afroamerykańskiej. Przez treść takich utworów jak *The Blacker the Berry* czy *Alright* artysta przyznaje się do gniewu i niezgody na niesprawiedliwości, zachowując jednocześnie optymizm co do przyszłości.

Kolejnym ważnym tematem, którym Lamar zajmuje się w swojej twórczości, jest zdrowie psychiczne. Analiza pozwoliła zauważyć, że problemy psychiczne są powszechne w społeczności afroamerykańskiej, a Lamar używa swojej muzyki jako platformy do wyrażania doświadczeń z nimi związanych. Album *Mr. Morale & The Big Steppers* szczególnie skupia się na tym temacie, ukazując walkę z depresją, poczuciem winy i próbami znalezienia równowagi psychicznej w trudnych warunkach społeczno-ekonomicznych.

Twórczość Lamara dotyka również innych kwestii, takich jak prawa mniejszości seksualnych. W utworze *Auntie Diaries* artysta eksploruje temat tożsamości płciowej, co staje się ważnym głosem w kontekście walki o akceptację i szacunek

dla osób transpłciowych. Jest to kolejna kwestia podejmowana przez rapera, która stanowi punkt zbieżny z postulatami ruchu BLM. Podsumowując, analiza materiałów prasowych potwierdza istnienie silnej korelacji między twórczością Kendricka Lamara a postulatami ruchu BlackLivesMatter. Jego teksty nie tylko demaskują niesprawiedliwość systemową i brutalność policji, ale także podnoszą kwestie zdrowia psychicznego i praw mniejszości seksualnych. Twórczość Lamara staje się ważnym głosem w walce o sprawiedliwość i równość dla Afroamerykanów, inspirując do dalszych działań i dyskusji nad zmianami społecznymi.

Kluczowym aspektem wywiadu z drem M. Smółką było zrozumienie paralelności między postulatami ruchu BlackLivesMatter a treściami przekazywanymi przez Lamara. Choć ich cele mogą się nieco różnić, oba rodzaje aktywności kulturowej wywodzą się z tej samej społeczności i wzajemnie się wspierają. Muzyka artysty wzmacnia przekaz ruchu BLM, tworząc silny głos społeczny i kulturowy. Jednakże, jak zauważa dr M. Smółka, istnieją też subtelne różnice między tymi dwoma sferami. Ruch BLM może mieć bardziej zróżnicowane cele i strategie działania, natomiast muzyka Lamara skupia się głównie na narracji lokalnej i osobistych doświadczeniach. Niemniej jednak zarówno działania i idee członków ruchu BLM, jak i twórczość Lamara odzwierciedlają ducha walki o równość i sprawiedliwość społeczną. Ponadto wywiad pogłębił pozwoił ukazać, że muzyka hip-hopowa, reprezentowana przez twórczość Kendricka Lamara, oraz aktywność ruchu społecznego BlackLivesMatter stanowią integralną część kultury afroamerykańskiej i mają znaczący wpływ na kształtowanie obrazu współczesnych Stanów Zjednoczonych. Ta relacja odzwierciedla dynamiczną ewolucję społeczną i artystyczną, która wpływa na sposób, w jaki postrzegana jest kultura hip-hopowa oraz walka o równość rasową we współczesnym społeczeństwie.

BIBLIOGRAFIA

Materialy źródłowe

- Banks A., *Kendrick Lamar's "XXX": A Sonic Manifesto Of Modern Turmoil* „HotNewHipHop.com”, data publ. 07.11.2023, <https://www.hotnewhiphop.com/732683-kendrick-lamar-xxx-damn/> (dostęp: 22.04.2024).
- Cottingham D.L., *Kendrick Lamar's Auntie Diaries is a clumsy attempt at trans acceptance*, „Vox.com”, data publ. 18.05.2022, <https://www.vox.com/culture/23101387/kenrick-lamar-auntie-diaries-transphobic-morale-big-steppers> (dostęp: 24.04.2024).
- Darko K.A., *Inside story of how Kendrick Lamar's survivor's guilt imploded on 'To pimp a butterfly'*, „myjoyonline.com”, data publ. 17.02.2022, <https://www.myjoyonline.com/inside-story-of-how-kendrick-lamars-survivors-guilt-imploded-on-to-pimp-a-butterfly/> (dostęp: 22.04.2024).
- Driscoll C.M., Pinn A.B., Miller M.A., *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning*, Nowy Jork 2020.
- Gibson D., *Kendrick Lamar Offers Mysterious Minimalism In 'Rich Spirit'*, „SoulBounce.com”, data publ. 17.11.2022, <https://soulbounce.com/2022/11/kendrick-lamar-rich-spirit/> (dostęp: 24.04.2024).
- Jaye L., *Why race matters when it comes to mental health*, „BBC.com”, data publ. 12.08.2020, <https://www.bbc.com/future/article/20200804-black-lives-matter-protests-race-mental-health-therapy> (dostęp: 22.04.2024).

- Jones E., *From Alright to XXX: Revisiting Kendrick Lamar's Best Political Lines*, „purplesneakers.tv”, data publ. 18.06.2020, <https://purplesneakers.tv/features/featured-kendrick-lamar-verses/KjM2PD8-ISA/18-06-20> (dostęp: 20.05.2024).
- Kafeero K., *This Is Why You Should Pay Attention To The Lyrics of Kendrick Lamar's Blacker The Berry*, „Medium.com”, data publ. 24.04.2023, <https://medium.com/@kest.kaf/this-is-why-you-should-pay-attention-to-the-lyrics-of-kendrick-lamars-blacker-the-berry-fc22c5a7e3f9> (dostęp: 22.04.2024).
- Lamar K., album *DAMN.*, Carson 2017.
- Lamar K., album *good kid, m.A.A.d city*, Carson 2012.
- Lamar K., album *Mr. Morale & the Big Steppers*, Los Angeles 2022.
- Lamar K., album *Section.80*, Carson 2011.
- Lamar K., album *To Pimp a Butterfly*, Carson 2015.
- London A., „*Alright*” by *kendrick lamar*, „Songmeaningsandfacts.com”, data publ. 27.11.2023, <https://www.songmeaningsandfacts.com/alright-by-kendrick-lamar/> (dostęp: 22.04.2024).
- Lynskey D., *From street kid to Pulitzer: why Kendrick Lamar deserves the prize*, „The Guardian”, data publ. 22.04.2018, <https://www.theguardian.com/music/2018/apr/22/kendrick-lamar-wins-pulitzer-prize-damn-album> (dostęp: 22.04.2024).
- Molina J., *13 artists who are keeping it real about their mental health issues*, „Revolt.tv”, data publ. 01.05.2018, <https://www.revolt.tv/article/2018-05-01/95873/13-artists-who-are-keeping-it-real-about-their-mental-health-issues> (dostęp: 22.04.2024).
- Moore M.J., *The Butterfly Effect: How Kendrick Lamar Ignited the Soul of Black America*, Londyn 2020.
- Redakcja, *DAMN.*, by *Kendrick Lamar*, „Pulitzer”, data publ. 18.04.2018, <https://www.pulitzer.org/winners/kendrick-lamar> (dostęp: 25.11.2023).
- Rolli B., „*Childish Gambino's 'This Is America' And Kendrick Lamar's 'Alright' See Massive Spotify Gains Amid George Floyd Protests*”, „Forbes”, data publ. 03.06.2020, <https://www.forbes.com/sites/bryanrolli/2020/06/03/childish-gambino-kendrick-lamar-spotify-george-floyd-protests/?sh=6926fa354869> (dostęp: 06.04.2024).
- Smith R., *Kendrick Lamar's Controversial New Song About Trans 'Auntie' Divides Fans*, „Newsweek.com”, data publ. 17.11.2022, <https://www.newsweek.com/kendrick-lamar-controversial-new-song-about-trans-auntie-divides-fans-1706295> (dostęp: 24.04.2024).

Literatura przedmiotu

- Abu-Lughod J.L., *Race, Space, and Riots in Chicago, New York i Los Angeles*, Nowy Jork 2007.
- Berry K.D., *Singing in Slavery: Songs of Survival, Songs of Freedom*, „PBS”, data publ. 25.01.2017, <https://www.pbs.org/mercy-street/blogs/mercy-street-revealed/songs-of-survival-and-songs-of-freedom-during-slavery/index.html#source1> (dostęp: 22.01.2024).
- Blair O., *Beyoncé Delivers Rousing Black Lives Matter Speech To Graduates*, „Elle”, data publ. 08.06.2020, <https://www.elle.com/uk/life-and-culture/a32798118/beyonce-speech-black-lives-matter/> (dostęp: 22.01.2024).
- Bowman P., *Sounwave Details the Making of Kendrick Lamar's Landmark 'To Pimp a Butterfly'*, „Spin” data publ. 24.04.2015, <https://www.spin.com/2015/04/sounwave-interview-kendrick-lamar-to-pimp-a-butterfly/> (dostęp: 25.11.2023).
- Bristout R., *Reagan-era blues*, w: *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning*, red. C.M. Driscoll, M.R. Miller, A.B. Pinn, Nowy Jork 2020.
- Brooks D. A., *How #BlackLivesMatter started a musical revolution*, „The Guardian”, data publ. 13.03.2016, <https://www.theguardian.com/us-news/2016/mar/13/black-lives-matter-beyonce-kendrick-lamar-protest> (dostęp: 22.01.2024).
- Buchanan L., Bui Q., Patel J.K., *Black Lives Matter May Be the Largest Movement in U.S. History*, „New York Times”, data publ. 3.07.2020, <https://www.nytimes.com/interactive/2020/07/03/us/george-floyd-protests-crowd-size.html> (dostęp: 15.01.2024).
- Burt D., *Most Popular Slave Songs*, „Old Time Music”, data publ. 23.10.2023, <https://oldtimemusic.com/most-popular-slave-songs/> (dostęp: 22.01.2024).

- Chappelle D., *Kendrick Lamar by Dave Chappell*, „Interview”, data publ. 12.06.2017, <https://www.interviewmagazine.com/music/kendrick-lamar-cover> (dostęp: 25.11.2023).
- Clayton D.M., *Black Lives Matter and the Civil Rights Movement: A Comparative Analysis of Two Social Movements in the United States* w: „Journal of Black Studies”, wyd. 49, nr 5, Londyn 2018.
- Day E., *#BlackLivesMatter: the birth of a new civil rights movement*, „The Guardian”, data publ. 19.06.2015, <https://www.theguardian.com/world/2015/jul/19/blacklivesmatter-birth-civil-rights-movement> (dostęp: 13.01.2024).
- Drzażdżewski M., *Jego poprzedni płytę nagrodzono Pulitzerem. Kendrick Lamar zapowiedział nowy album*, „WPROST”, data publ. 19.04.2022, <https://www.wprost.pl/kultura/10692562/jego-poprzednia-plyte-nagrodzono-pulitzerem-kendrick-lamar-zapowiedzial-nowy-album.html> (dostęp: 25.11.2023).
- Eells J., *The Trials of Kendrick Lamar*, „Rolling Stone”, data publ. 22.06.2015, <https://www.rollingstone.com/music/music-news/the-trials-of-kendrick-lamar-33057/2/> (dostęp: 20.11.2023).
- Floyd-Thomas J.M., *Emancipation of a real nigga: respectability politics, politicized representations, and racial redemption in the Black Lives Matter era*, w: *Kendrick Lamar and the Making of Black Meaning*, red. C.M. Driscoll, M.R. Miller, A.B. Pinn, Nowy Jork 2020.
- Greene J., *good kid, m.A.A.d city*, „Pitchfork”, data publ. 23.10.2012, <https://pitchfork.com/reviews/albums/17253-good-kid-maad-city/> (dostęp: 21.11.2023).
- Grow K., *Lauryn Hill Dedicates 'Black Rage' Song to Ferguson*, „Rolling Stone”, data publ. 21.08.2014, <https://www.rollingstone.com/music/music-news/lauryn-hill-dedicates-black-rage-song-to-ferguson-80793/> (dostęp: 22.01.2024).
- Harris R.V., *Regis Inge*, data publ. luty 2021, <https://www.honored.org/honoree/regis-inge/>, „Honored.org” (dostęp: 20.11.2023).
- Hendicott J., *D'Angelo on the Black Lives Matter movement: "Music absolutely has the power to change things"*, „NME.com” data publ. 4.09.2015, <https://www.nme.com/news/music/dangelo-2-1226687> (dostęp: 22.01.2024).
- Horowitz J.M., Hurst K., Braga D., *Support for the Black Lives Matter Movement Has Dropped Considerably From Its Peak in 2020*, „Pew Research”, data publ. 14.06.2023, <https://www.pewresearch.org/social-trends/2023/06/14/support-for-the-black-lives-matter-movement-has-dropped-considerably-from-its-peak-in-2020/> (dostęp: 15.01.2024).
- Kennedy G.D., *Kendrick Lamar talks indie success, West Coast rap and Dr. Dre*, „Los Angeles Time”, data publ. 15.08.2011, <https://www.latimes.com/archives/blogs/pop-hiss/story/2011-08-15/kendrick-lamar-talks-indie-success-west-coast-rap-and-dr-dre> (dostęp: 21.11.2023).
- Krbechek A.S., Bates K.G., *When LA Erupted In Anger: A Look Back At The Rodney King Riots*, „National Public Radio”, data publ. 26.04.2017, <https://www.npr.org/2017/04/26/524744989/when-la-erupted-in-anger-a-look-back-at-the-rodney-king-riots> (dostęp: 20.11.2023).
- Love B.L., *Good Kids, Mad Cities: Kendrick Lamar and Finding Inner Resistance in Response to Ferguson USA*, data publ. 3.03.2016, <https://doi.org/10.1177/1532708616634837> (dostęp: 21.11.2023).
- Lynch J., *Kendrick Lamar Talks Ferguson: 'What Happened Should've Never Happened'*, „Billboard”, data publ. 1.08.2015, <https://www.billboard.com/music/music-news/kendrick-lamar-on-ferguson-police-michael-brown-6436333/> (dostęp: 25.11.2023).
- Markman R., *Kendrick Lamar Reveals 'To Pimp A Butterfly's Original Title And Its Tupac Connection*, „MTV” data publ. 31.03.2015, <https://www.mtv.com/news/7bfr1g/kendrick-lamar-tu-pimp-a-caterpillar-tupac> (dostęp: 25.11.2023).
- Muhammad L., *15 Powerful Songs That Embody and Support Black Lives Matter Movement*, „Etonline.com”, data publ. 2.06.2020, <https://www.etonline.com/15-powerful-songs-that-embody-and-support-black-lives-matter-movement-147773> (dostęp: 24.01.2024).
- Nicholson C., *What is Stop and Frisk?*, w: „Findlaw.com” data publ. 4.10.2023, <https://www.findlaw.com/criminal/criminal-rights/what-is-stop-and-frisk-.html> (dostęp: 19.01.2024).
- Pawłowska D., *Protest songi wszech czasów - niosą ważne przesłanie od lat*, „EskarOCK”, data publ. 26.01.2024, <https://www.eskarock.pl/radar/protest-songi-wszech-czasow-niosa-wazne-przeslanie-od-lat-aa-fw8Z-YkBN-7hFV.html> (dostęp: 27.01.2024).

- Peters M., *Kid Cudi & Lupe Fiasco Argue on Twitter Over Kendrick Lamar's Michael Brown Comments*, „Billboard”, data publ. 01.11.2015, <https://www.billboard.com/music/rb-hip-hop/kid-cudi-lupe-fiasco-argue-on-twitter-over-kendrick-lamar-billboard-cover-interview-6436483/> (dostęp: 25.11.2023).
- Price III E.G., *Hip Hop Culture*, Santa Barbara 2006.
- Profil na Instagramie @kendricklamarzz, *In the summer of 2013, Kendrick lost three of his close friends*. https://www.instagram.com/p/CAa_hwkBW3a/?hl=en (dostęp: 20.11.2023).
- Pulitzer.org, *Lista zwycięzców*, <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-category/225> (dostęp: 25.11.2023).
- Rao S., *5 Times Kendrick Lamar Kicked Racism's A** on 'DAMN.'*, „Colorlines”, data publ. 14.04.2017, <https://colorlines.com/article/5-times-kendrick-lamar-kicked-racisms-damn/> (dostęp: 25.11.2023).
- Redakcja, *„Hillary Clinton: torture is wrong and ‘yes, black lives matter’*, The Guardian”, data publ. 17.12.2014, <https://www.theguardian.com/us-news/2014/dec/17/hillary-clinton-torture-is-wrong-and-yes-black-lives-matter> (dostęp: 13.01.2024).
- Redakcja, *How George Floyd Died, and What Happened Next*, „The New York Times”, data publ. 29.07.2022, <https://www.nytimes.com/article/george-floyd.html> (dostęp: 15.01.2024).
- Redakcja, *Kendrick Lamar: ‘I Can’t Change The World Until I Change Myself First’*, „National Public Radio”, data publ. 29.12.2015, <https://www.npr.org/2015/12/29/461129966/kendrick-lamar-icant-change-the-world-until-i-change-myself-first> (dostęp: 20.11.2023).
- Redakcja, *What Defunding the Police Really Means*, „BlackLivesMatter.com”, data publ. 06.07.2020, <https://blacklivesmatter.com/what-defunding-the-police-really-means/> (dostęp: 19.01.2024).
- Selby D., *Activism & Charity: The Many Ways Kendrick Lamar Gives Back*, „Global Citizen”, data publ. 20.09.2016, <https://www.globalcitizen.org/en/content/kendrick-lamar-global-citizen-festival-2016/> (dostęp: 24.01.2024).
- Shabazz K., *Classic Albums: ‘Good kid, m.A.A.m city’ by Kendrick Lamar*, „RockTheBells”, data publ. 26.05.2022, <https://rockthebells.com/articles/classic-albums-good-kid-maad-city-kendrick-lamar/> (dostęp: 21.11.2023).
- Silverstein J., *The global impact of George Floyd: How Black Lives Matter protests shaped movements around the world*, „CBS News”, data publ. 4.06.2021, <https://www.cbsnews.com/news/george-floyd-black-lives-matter-impact/> (dostęp: 15.01.2024).
- Steinmetz K., *#blacklivesmatter Is the American Dialect Society’s 2014 Word of the Year*, „TIME”, data publ. 10.01.2015, <https://time.com/3662593/2014-word-of-year-blacklivesmatter/> (dostęp: 13.01.2024).
- Varga G., *Protest songs capture the times, from Black Lives Matter to civil rights and anti-war movements*, „The San Diego Union-Tribune”, data publ. 02.08.2020, <https://www.sandiegouniontribune.com/entertainment/music/story/2020-08-02/new-protest-songs-capture-the-times-from-black-lives-matter-to-civil-rights-and-anti-war-movements> (dostęp: 22.01.2024).
- Villa L., *Why Protesters Want to Defund Police Departments*, „TIME”, data publ. 6.07.2020, <https://time.com/5849495/black-lives-matter-defund-police-departments/> (dostęp: 19.01.2024).
- Williams M., Devereaux R., *New York’s stop-and-frisk policy is unconstitutional, judge rules*, „The Guardian”, data publ. 12.08.2013, <https://www.theguardian.com/world/2013/aug/12/new-york-stop-and-frisk-unconstitutional-judge> (dostęp: 19.01.2024).

KENDRICK LAMAR'S WORK IN THE CONTEXT OF THE DEMANDS OF SUPPORTERS OF THE BLACKLIVESMATTER MOVEMENT

Summary

This article analyzes the work of rapper Kendrick Lamar in the context of the demands of supporters of the BlackLivesMatter movement. Specifically, the article examines online press materials created after April 16, 2018, when the artist was awarded the Pulitzer Prize for Music for his composition.

Key words: Kendrick Lamar, Pulitzer Prize for Music, press, BlackLivesMatter movement

Nota o Autorze

Wojciech KRASUCKI – absolwent studiów licencjackich na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Kontakt e-mail: wojtekkrasucki.2002@gmail.com